

Invester
i Nordland

Færre kommuner
med svak økonomi

Befolkningsutvikling
på lavgir

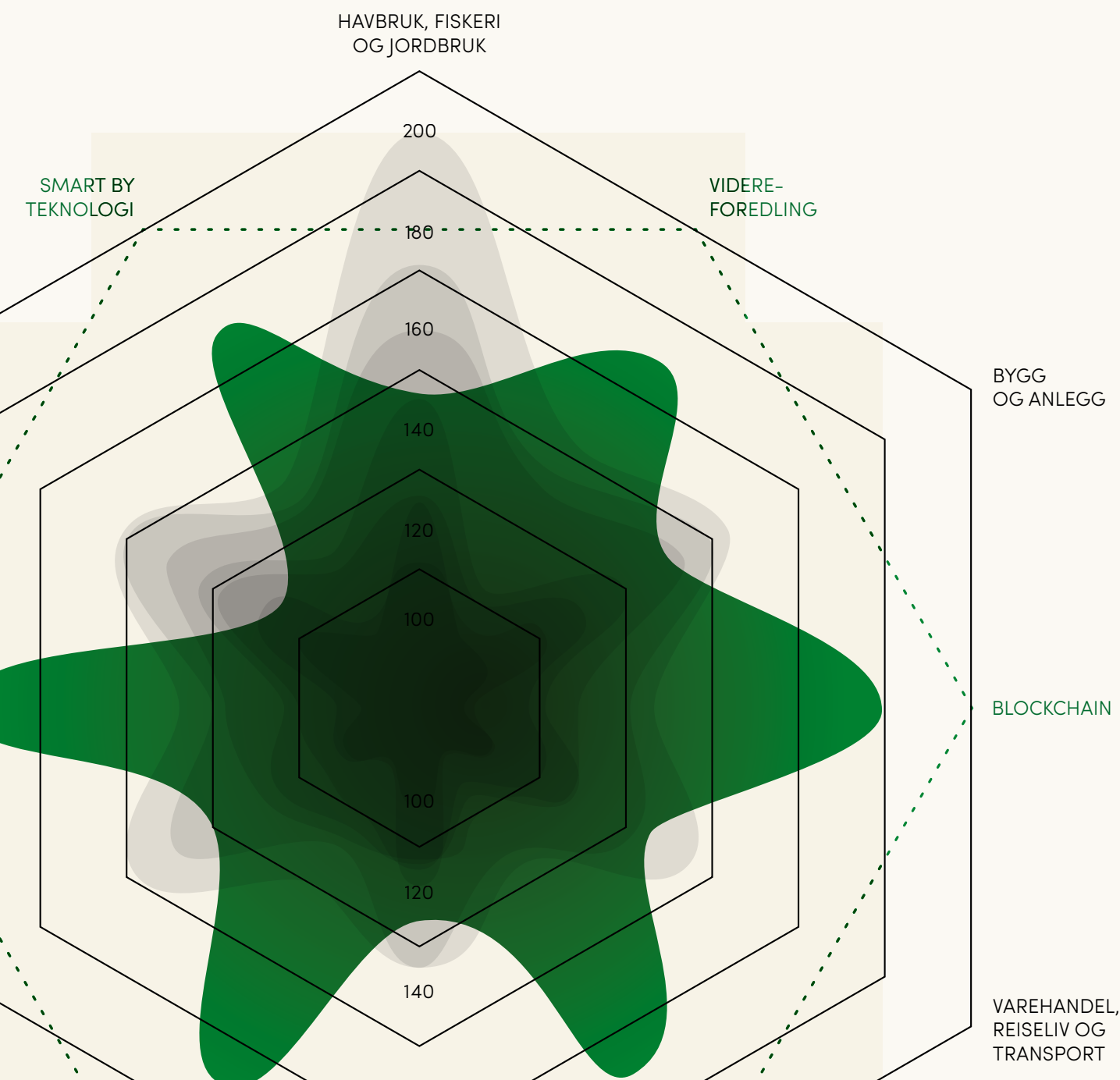
Nordland trenger
kvalifisert arbeidskraft

Flaks at vi
har laks

INDEKS NORDLAND

Nummer 16 – Årgang 2019

En rapport om utviklingen gjennom 2018 og utsiktene for 2019



STYRINGSGRUPPEN

Hanne Østerdal

Leder Styringsgruppen
Nærings- og utviklingssjef
Nordland fylkeskommune

Erlend Bullvåg

Prosjektleder
Handelshøgskolen
Nord universitet

Svenn Are Jenssen

Administrerende direktør
Kunnskapsparken Bodø

Monica Ahjee

Regiøndirektør
Innovasjon Norge, Nordland

Liv Bente Kristoffersen

Banksjef
DNB

Cathrine Stavnes

Fylkesdirektør
NAV Nordland

Ole Hjartøy

Regiøndirektør
NHO Nordland

i

Indeks Nordland er basert på økonomiske nøkkeltall hentet fra Proff @Forvalt sin regnskapsdatabase og bearbeidet av Indeks Nordland: www.forvalt.no. Regnskapsdatabasen produseres og utvikles av Eniro ASA i et samarbeid med Handelshøgskolen Nord Universitet. Regnskapstall for bedrifter med forretningsadresse i Nordland er inkludert, fratrukket bedrifter innen bank/finans og rene forvaltningsbedrifter. Filialers andel av morselskapet er beregnet som pro rata andel av sysselsetting i underavdelingen. Verdiskaping er beregnet som bedriftenes lønnsutgifter + EBITDA.

Statistikk for eksport, sysselsetting, jobbskaping, arbeidsledighet, lønnsutvikling og befolkning er hentet fra SSB og er bearbeidet av Indeks Nordland. Panda er brukt i forbindelse med demografiske analyser. Prognoser for utviklingen i 2019 er gjort på basis av løpende opptelling av utviklingen i 2018, konjunkturopplysninger fra Norges Banks konjunkturtabeller, regresjonsmodellering av utviklingsforløp, prognoser fra NAV's bedriftspanel i Nordland og vurderinger i styringsgruppen. Prognoser er merket med *.

TA UT POTENSIALET

Næringslivet i Nordland går godt. Vi kan se tilbake på et år med vekst i omsetning og verdiskaping. Samtidig venter vi at veksten vil avta noe i inneværende år, i tråd med utviklingen vi ser nasjonalt. Det er ingen dramatik i dette. Det som er mer urovekkende er at vi ikke er gode nok til å tiltrekke oss, og holde på unge arbeidstakere. Arbeidsledigheten er rekordlav og vi står nå i en situasjon hvor tilgang på folk kan bli begrensende for ytterligere vekst i næringslivet. Betydningen av å ha et universitet i fylket har aldri vært større. Det er viktig at universitet har det nødvendige handlingsrommet for å tiltrekke seg studenter og utvikle arbeidskraft som næringslivet etterspør.

Vi har i mange år snakket om eldrebølgen, men det er i årene som kommer vi for alvor vil merke konsekvensene av endringen i befolkningssammensetningen. Det er mange gode eksempler på hvordan velferdsinnovasjon blir tatt i bruk i fylket, og vi må forsterke denne satsingen for å sikre god tjenesteproduksjon. Vi skal være et fylke hvor ny teknologi skal utvikles, testes og implementeres. Her må næringsliv og offentlig sektor søke samarbeid med ledende miljøer nasjonalt så vel som internasjonalt. Næringslivet i Nordland må også i større grad utnytte offentlige virkemidler for støtte til sitt offensive forsknings- og utviklingsarbeid.

Nordland et geografisk stort fylke, med spredt befolkning og næringsliv. Dette stiller store krav til samferdsel og infrastruktur for å sikre god kommunikasjon med resten av landet og verden for øvrig. Dette vil bli enda viktigere fremover, for å være et attraktivt fylke å bosette seg og drive

bedrift i. Ferdigstillelse av store veiprosjekter gjør at vi nå blir mer sammenkoblet enn tidligere. Det blir lettere og tryggere å forflytte seg i fylket, og de enorme varestrømmene vi produserer kommer seg raskere fram til markedet. Det foreligger spennende planer for ytterligere utbygginger og utbedringer av vei, havn, bane og flyplasser. Disse må realiseres, for vi leverer varene, bokstavelig talt.

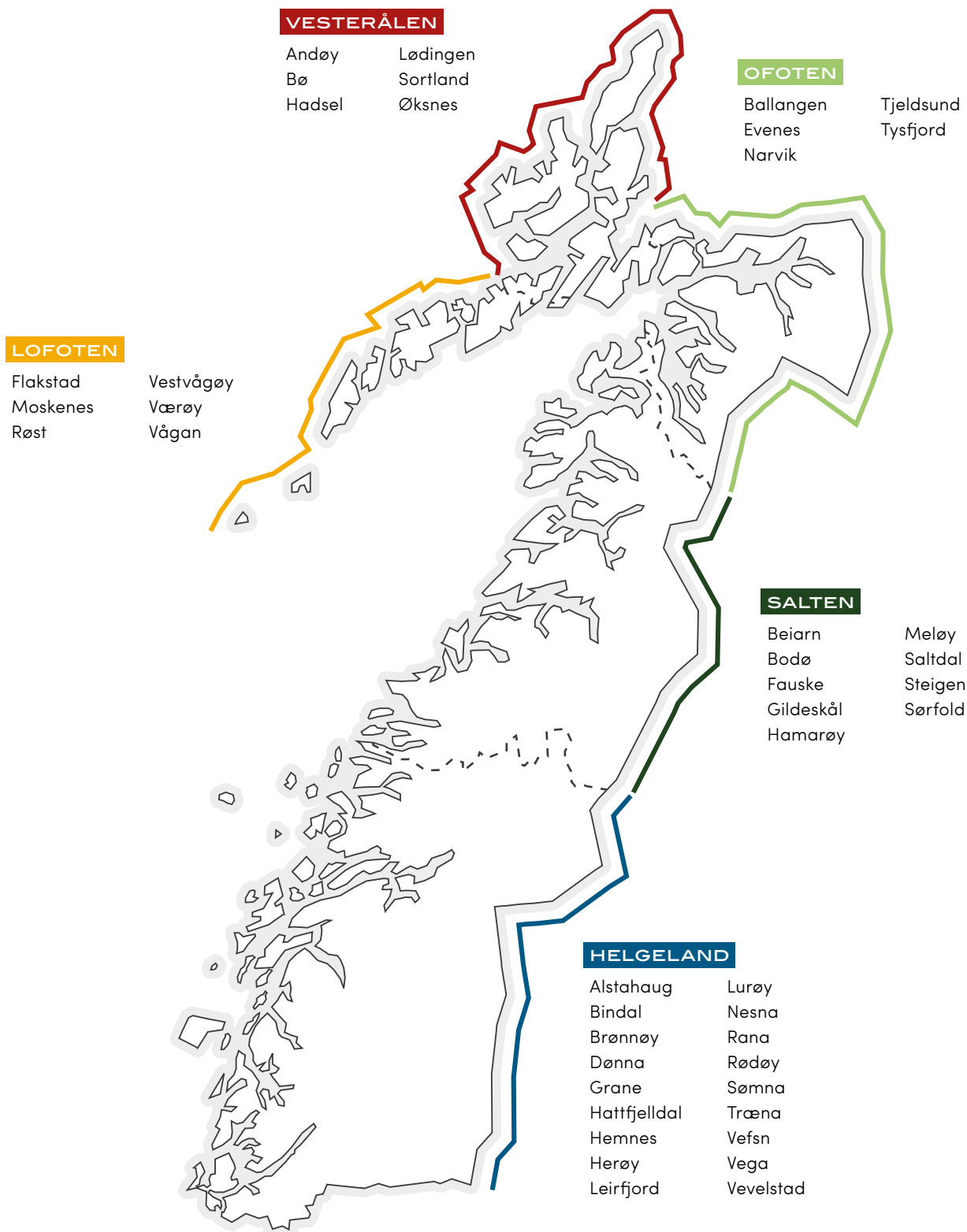
I dag er det ikke bare fysiske varer som forflytter seg over fylkets grenser. Vi trenger en større satsing på fiberutbygging i fylket. Det vil gi mulighet til å bygge ny og høyteknologisk industri i Nordland. Samtidig skjer det en rask teknologisk utvikling, her må vi henge med i utviklingen. Vi har store kraftressurser og mineralforekomster, kobler man dette med kompetansen som finnes i ett av landets fremste industrifylker, er grunnlaget godt for ny industriell virksomhet.

Vi har alle et ansvar for å synliggjøre for Norge og verden de mulighetene som finnes i Nordland. Dette gjelder potensielle arbeidstakere, næringsliv, investorer og myndigheter. Nordland har ressursene, men for å hente ut potensialet må det investeres, slik at vi kan gi enda større bidrag til den nasjonale økonomien. Vår verdiskaping er i stor grad basert på naturressurser som tilhører hele Norge, enten det er snakk om olje, gass, vannkraft, fisk eller mineraler. Vi etterspør derfor større investeringer fra nasjonale myndigheter, så vel som internasjonale investorer, for å kunne levere mye mer, til enda høyere verdi.

Vi har potensialet for betydelig økning av verdiskapingen i Norge – Investert i Nordland!

Styringsgruppen Indeks Nordland

REGIONENE I NORDLAND 2019



HVORDAN BRUKE INDEKS NORDLAND

Indeks Nordland sammenligner utviklingen i fylket og dets regioner med Norge. Rapporten er lagt opp slik at hovedpoengene først er oppsummert i faktaboksene på neste side, for så å utdypes i de påfølgende kapitlene. I alle kapitler kan man sammenligne utviklingen mellom sektorer og regioner.

Du kan bruke Indeks Nordland til å:

- Få innsikt i hvordan fylket presterer og hvor Nordland er på vei
- Inspirere til stolthet og debatt
- Gi kunnskap om Nordland utenfor fylket
- Identifisere muligheter og utfordringer
- Lage målsettinger for egen bedrift

Indikatorene presenterer tallstørrelser eller indekser der utvikling sammenlignes med et fast tidspunkt. Tallene er sammenlignbare på tvers av fylker, overordnede bransjer og regioner.

Lag din egen indeks Nordland

Indeks Nordland lanserer i år ny nettside der du selv på enkel måte kan se nærmere på vårt flotte fylke. Vi har systematisert vår omfattende database om Nordland i interaktive figurer og tabeller. Så her er det bare å trykke i vei på indeksnordland.no. Her kan du finne ut alt om hvordan folketallet utvikler seg, til hvor mange som vil bo i din kommune om 20 år. Hva folk i din kommune jobber med, og ikke minst, et enkelt bilde av arbeidsmarkedet i Nordland. Vi håper de nye løsningene blir tatt godt imot og blir nyttige verktøy i meningsvekslingen om veien videre for Nordland.

INNHOOLD

01 – Status og utvikling

Investor i Nordland
Side 8

02 – Befolkningsutvikling

Befolkningsutvikling på lavgir
Side 12

03 – Arbeidsmarked

Nordland trenger kvalifisert arbeidskraft
Side 18

04 – Omsetning

Uro internasjonalt gir svakere vekst i bedriftene
Side 28

05 – Eksport

Handelskrig svekker veksten i Nordlandseksporten
Side 34

06 – Lønnsomhet

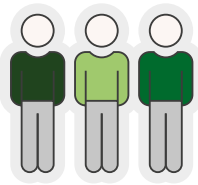
Flaks at vi har laks
Side 38

07 – Næringsaktiviteter

Fokus på utvalgte næringer
Side 44

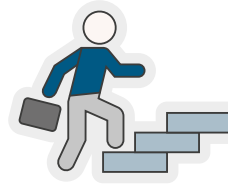
08 – Utsiktene

Boble eller bobler?
Utsiktene for Nordland i 2019
Side 55



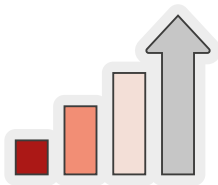
BEFOLKNING

- Ved inngangen til 2019 var det 243 479 innbyggere i Nordland, en økning på bare 144 nye nordlendinger det siste året. Nordland utgjør 51 prosent av befolkningen i Nord-Norge
- Befolkningen i Nordland vokste med 0,06 prosent fra 2018 til 2019. Til sammenligning var den nasjonale veksten 1,03 prosent
- Bare 14 av 44 kommuner hadde befolkningsvekst fra 2018 til 2019
- Bodø, Sortland og Rana har hatt høyest befolkningsvekst det siste året
- Det blir stadig flere eldre, og flere menn i Nordland



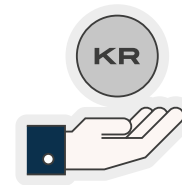
ARBEIDSMARKED

- Ved inngangen til 2019 er antall sysselsatte i Nordland 116 300, det utgjør 49 prosent av de sysselsatte i Nord-Norge
- I løpet av året 2018 ble det skapt 280 nye arbeidsplasser i Nordland, mot 1 023 i 2016 og 1 034 i 2017
- Det var registrert 2 449 helt arbeidsledige i Nordland ved inngangen til 2019. Med det var 1,9 prosent av den ordinære arbeidsstyrken arbeidsledig, mot nasjonalt 2,2 prosent
- 31 prosent eller 35 993 personer av de sysselsatte i Nordland har universitetsutdanning. På nasjonalt nivå er samme tall 37,7 prosent



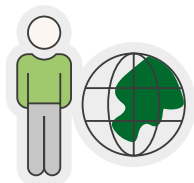
OMSETNING

- Næringslivet i Nordland (inkludert underavdelinger) omsatte for 223 milliarder kroner i 2018, en vekst på 4 prosent fra året før
- Nordland utgjør 4,8 prosent av fastlandsøkonomien i Norge og 51 prosent av omsetningen i Nord-Norge
- Det er fortsatt fiskeri og havbruk som har den sterkeste veksten i Nordland
- Den 10-årige veksten ser imidlertid ut til å flate ut i årene fremover, med en forventet vekst på 2,8 prosent for 2019



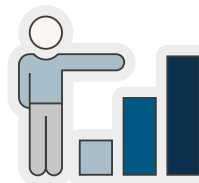
LØNNSOMHET

- Nordlandsbedriftenes driftsresultat var på 21,2 milliarder kroner i 2018
- Bedriftene i Nordland hadde i 2018 en driftsmargin på 9,8 prosent, sammenlignet med landsgjennomsnittet på 6,2 prosent
- Driftsmarginen for næringer er som følgende: Havbruk, fiskeri og landbruk: 29 prosent, tjenester mot bedrifter: 10,3 prosent, industri og BA: 6,8 prosent, tjenester mot private: 6,5 prosent og varehandel, hotell og reiseliv: 4 prosent
- Salten har hatt den høyeste verdiskapingen i 2018 med 18,8 milliarder kroner av den totale verdiskapingen på 67,6 milliarder kroner. Det er 2,1 milliarder mer enn i 2017



EKSPORT

- I 2018 eksporterte Nordlandsbedriftene for 28,8 milliarder kroner, 7 prosent av den totale eksporten fra Fastlands-Norge (utenom brensel) og 2/3 av eksporten fra Nord-Norge
- Nordland har igjen nådd ny eksportrekord, med en vekst på 5 prosent fra 2017 til 2018
- Eksportverdien av fisk passerte i 2018 14 milliarder kroner, det utgjør omlag 52 prosent av fiskeeksporten fra Nord-Norge
- Eksportverdien for metall og kjemiske produkter har hatt en økning på 1,5 prosent fra 2017 til 2018, til sammenligning var veksten 14 prosent året før
- Nordlands viktigste eksportmarked er land i Europa



UTSIKTENE FOR 2019

- Det forventes 94 nye jobber i 2019
- Den totale eksporten er forventet å bli 30 milliarder kroner i 2019, en vekst på om lag 4 prosent fra året før
- Forventet produksjonsvekst i 2019 er svak vekst i volum og en vekst i omsetning på 2,8 prosent



PRODUKSJON

- Det ble slaktet om lag 270 000 tonn laks i 2018
- I 2018 ble det landet 350 000 tonn villfanget fisk i Nordland
- Leverandørindustrien til petroleum omsatte for 992 millioner kroner i 2017
- I varehandelen i Nordland ble det omsatt for 52 milliarder i 2017
- I 2018 ble det produsert 17 900 GWh kraft i Nordland, om lag 12 prosent av nasjonal kraftproduksjon
- Fra 2008–2017 hadde overnattingsbedriftene en økning i gjestedøgn på 26 prosent, 7 prosent høyere enn for Norge som helhet

Les mer på
indeksnordland.no

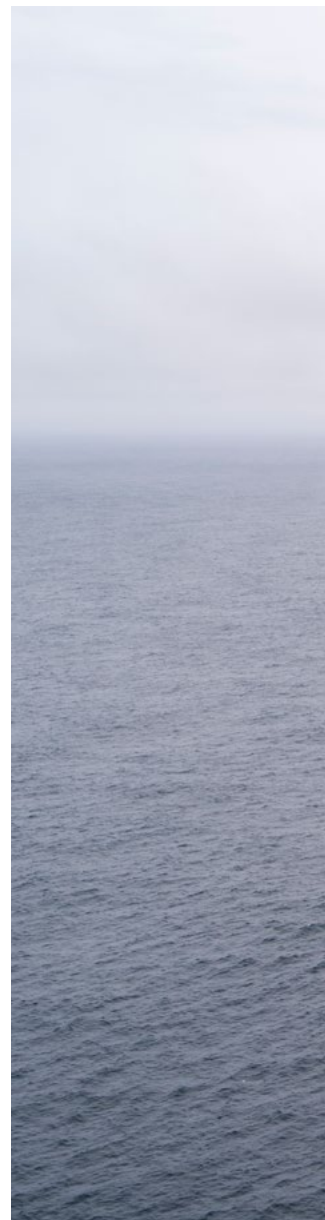
INVESTER I NORDLAND

Næringslivets vekst og andelen sysselsatte i fylket viser klare tegn på å flate ut. Havbruksnæringen, som har gitt store bidrag til nordlandsøkonomien, har ikke samme veksttakten lengre. En stor andel av arbeidsstyrken nærmer seg pensjonsalder, mens det er for få på vei inn i arbeidsmarkedet. Det er utsikter til færre i jobb i Nordland, en situasjon som gjelder for mange regioner i Norge. På samme tid skal bedrifter og samfunn moderniseres og holdes konkurransedyktig i forhold til verden rundt oss. Aldri har Nordland stått overfor flere viktige valg når vi nærmer oss utgangen av dette tiåret.

Nordland leverer uten tvil – la oss få levere mer er Indeks Nordlands hovedbudskap. Hvordan, får en mange svar på ved å studere andre regioner i Norge. Fellesnevneren for regioner med vekst i både sysselsetting og verdiskaping er store statlige investeringer i infrastruktur og kunnskap, som utløser store private kapitalinvesteringer. Det er Tromsø-, Trondheim- og Sandnes-regionen gode eksempler på. Nordland har store naturressurser som i dag ikke utnyttes. Det er mangel på kapital i fylket i forhold til de grunnlagsinvesteringer som må gjøres for å kunne utnytte disse, og det er mangel på såkornkapital for å støtte opp om bedriftsetableringer knyttet til disse ressursene. Dette gjelder for eksempel marine ressurser og mineralressurser. Den store utfordringen er altså ikke mangel på muligheter, men mangel på mennesker, kapital og offentlig infrastruktur for å realisere disse. Det blir en viktig oppgave for

Nordland å sikre at vi får tilgang på kapital og på de statlige investeringene som må til for å kunne utnytte disse ressursene.

Svak befolkningsvekst er nå Nordlands største utfordring. Mye av løsningen ligger i nytenking for å øke arbeidsmarkedet. Men for å skape bredden og valgmuligheter, må det en langsiktig og omfattende satsing til for å etablere de jobbene som ungdommene våre flytter til andre steder i landet for å få. Vi står foran en rekke strategiske veivalg. Forsiden av Indeks Nordland skal illustrere at dersom vi skal forsterke veksten i Nordland, må vi tenke nytt. Vi må bygge kunnskap og næringsliv knyttet til nye forretningsmodeller og ny teknologi. Vi må få større bredde i næringslivet, og ta en større andel av verdikjedene for det vi produserer.



Aasta Hansteen i produksjon.
Foto: Bo B. Randulff/Equinor



Venter ikke på fremtiden

Vi gratulerer Narvik-regionen med Hålogalandsbrua. Lenge etterlengtet ble den åpnet i desember 2018. På Helgeland er det snart en halvtime kortere kjøretid mellom Bodø og Mo i Rana, og sør for Mo i Rana bygges det intenst. I Tjernfjellet åpner snart den nye tunellen som betyr at dette er siste vinter med vanskelige kjøreforhold for tungtransporten.

Vi gratulerer også havbruksbedriftene med bestilling av nye brønnbåter og de første store havbruksflåtene for offshore oppdrett er under bygging i Kina, og fiskeriselskapene med de mange nye fartøyene som er på vei til Nordland i 2019. De er velkomne i Norges ledende sjømatfylke. Det er fenomenalt bra at reiselivet utvikler en stor og profesjonell opplevelsesnæring og at det bygges nye hoteller både i Salten og Lofoten. På

sokkelen kan vi gratulere eierne av Aasta Hansteen med at første gassleveranser nå har funnet sted. Det er også hyggelig at de første nærliggende feltene snart blir koblet opp mot den unike plattformen på 1 300 meters dyp. En verdensinnovasjon. Nordlandssamfunnet kan se frem til ny lufthavn i Bodø, og starten på Nord-Norges største byutviklingsprosjekt, Smart Bodø. Prosjektet skyter nå fart og vil bokstavelig talt ta av i 2024, når den nye lufthavnen settes i drift. Da blir det enklere å fly til Brønnøysund, der det går mot byggestart på det nye bygget som skal huse Brønnøysundregistrene. Imponerende innsats har gitt Narvik status som søkerby til Alpin VM i 2027 og Bodø er med i konkurransen om å bli Europeisk kulturhovedstad i 2024.

Kort sagt, Nordland leverer – la oss få levere mer.

Nordlands regioner sammenlignet

I hver utgave av Indeks sammenligner vi industriregionen Helgeland med administrasjonsregionen Salten, populære Lofoten, driftige Vesterålen og kraftsenteret Ofoten. I tabellen nedenfor har vi rangert regionene i forhold til utviklingen de har hatt på følgende kriterier: regionens vekst i omsetning (prosent) de siste 2 år, regionens nivå på driftsmarginen siste 2 år, regionens verdiskaping per omsatt krone siste 2 år, vekst i sysselsetting siste 3 år, vekst i befolkning siste 5 år, og regionens vekst i unge voksne (under 35 år) siste 2 år. Regionene rangeres fra 1 til 5, der 1 er indikator på den beste utviklingen. Regionen med lavest poengsum er best i Nordland.

Rang og region	Vekst i omsetning siste 2 år	Driftsmargin siste 2 år	Verdiskaping per omsatt krone siste 2 år	Vekst i sysselsetting siste 3 år	Befolkningsvekst siste 5 år	Vekst unge voksne siste 2 år
1 (3) Lofoten	1 (5)	2 (4)	4 (5)	1 (2)	1 (2)	1 (2)
2 (1) Salten	2 (2)	4 (5)	2 (3)	2 (1)	2 (1)	2 (2)
3 (3) Helgeland	3 (3)	5 (3)	1 (2)	4 (4)	3 (4)	3 (3)
4 (2) Vesterålen	2 (1)	3 (1)	5 (4)	3 (3)	4 (3)	4 (4)
5 (5) Ofoten	4 (4)	1 (2)	3 (1)	5 (5)	5 (5)	5 (5)

Tall i parentes = rangering i forrige Indeks Nordland

Lofoten

Lofoten kommer best ut på årets rangering etter å ha vært på en delt tredjeplass med Helgeland i 2017. Lofoten bykser opp til topplassering i omsetningsvekst, har nest beste driftsmargin og den nest laveste verdiskapingen per omsatt krone av regionene. Lofoten har den høyeste veksten i sysselsetting, den beste befolkningsveksten og den beste tilstrømningen av unge voksne.

Salten

Salten faller fra første til andreplass. Salten har nest størst vekst i omsetning, er fire av fem i driftsmargin og har det nest høyeste lønnsomhetsnivået. Regionen må se seg slått av Lofoten når det kommer til vekst i omsetning, sysselsetting, befolkning, og antallet unge voksne.

Helgeland

Helgeland havner på tredjeplass, likt som i fjor. Helgeland har som i fjor middels vekst i omsetning, faller til den laveste lønnsomheten, men har som følge av en sterk oppdrettsnæring, den høyeste verdiskapingen per omsatt krone. Helgeland er den regionen som har jevnest ytelse i rangeringen på bedriftenes økonomi over tid. Regionen har den nest svakeste jobbskapingen, mens befolkningsveksten og andel unge voksne er midt på treet av regionene.

Vesterålen

Vesterålen går fra å være nest best, til å bli nest dårligst av regionene. Omsetningsveksten er den nest beste i Nordland, og lønnsomheten faller til tredjeplass. Verdiskapingen per omsatt krone er den laveste av regionene. Jobbskapingen er midt på treet. Regionen

kommer nest dårligst ut når det kommer til å befolkningsvekst og utvikling i unge voksne.

Ofoten

Ofoten er fortsatt på sisteplass i rangeringen. Ofoten har den svakeste veksten i omsetning, mens regionen klatrer til topps i lønnsomheten. Ofoten hadde den høyeste verdiskapingen per omsatt krone sist, men faller to plasser i årets rangering. Veksten i sysselsetting, befolkning og unge voksne er den laveste av regionene.

FÆRRE KOMMUNER MED SVAK ØKONOMI

I forrige Indeks Nordland lanserte vi for første gang en oversikt over kommuneøkonomien i Nordland basert på en rekke indikatorer. De innrapporterte tallene for 2017 viser at antall kommuner i ytterpunktene reduseres, mens flere har hatt det vi betegner som middels kommuneøkonomi. Det er positivt å merke seg at det er færre kommuner med svak økonomi.

Vi har rangert kommunene i tre kategorier:

God – kommuner med en økonomi som på de fleste indikatorne er tilfredsstillende (selv om enkelte indikatorer kan være negative)

Middels – kommuner som i sum ligger rundt null på de ulike indikatorne

Svak – kommuner som har betydelige økonomiske utfordringer

Vi gjør oppmerksom på at kommunene er sortert i alfabetisk rekkefølge i de tre kategoriene.

God

Alstahaug (†), Bindal (-), Bodø (-), Herøy (†), Lurøy (-), Narvik (-), Rana (-), Røst (†), Vefsn (-), Vågan (-)

Middels

Andøy (-), Beiarn (‡), Brønnøy (†), Dønna (†), Evenes (‡), Gildeskål (‡), Grane (-), Hamarøy*(†), Hattfjelldal (‡), Hemnes (-), Leirfjord (‡), Nesna (-), Sortland (-), Sømna (-), Træna (‡), Vestvågøy (‡), Vevelstad (-), Værøy (†), Øksnes (†)

Svak

Ballangen* (-), Bø (-), Fauske (-), Flakstad (-), Hadsel (‡), Lødingen (-), Meløy (-), Moskenes* (-), Rødøy (‡), Saltdal* (-), Steigen* (-), Sørfold (-), Tjeldsund (-), Tysfjord* (-), Vega (-)

i

Kommunene vurderes ut fra kriterier som: hvor sunn kommuneøkonomien er, i hvilken grad gjeld tynger kommunens økonomi, hvor eksponert kommunen er for renteendringer, hvor likvid kommunen er, regnskapsmessig resultat og økonomisk buffer i disposisjonsfond. I tillegg har kommunene også blitt vurdert ut fra netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kroner per innbygger. For hver indikator er kommunene gitt en score fra -3 til +3. I tillegg er det gjennomført en korrigerende etter hvor store kraftinntekter kommunene har, og hvor store rammetilskudd de får fra staten. Prosentvis andel av totalbefolkningen i de enkelte kommunene som er i yrkesaktiv alder (20–69 år) er også hensyntatt.

Vi presiserer at oversikten ikke sier noe om kvaliteten på tjenestene kommunen leverer til sine innbyggere. For ytterligere informasjon om hver enkelt kommunes økonomi vises det til innrapporterte tall i KOSTRA.

Antallet kommuner i kategorien «svak» er redusert fra 18 til 15. Dette er kommuner med svært anstrengt økonomi og begrenset handlingsrom. 20 prosent av befolkningen i Nordland bor i én av disse kommunene. Dessverre er det også slik at antallet kommuner med «god» økonomi reduseres, fra 14 til 10. 55 prosent av befolkningen i fylket bor i en kommune med god økonomi.

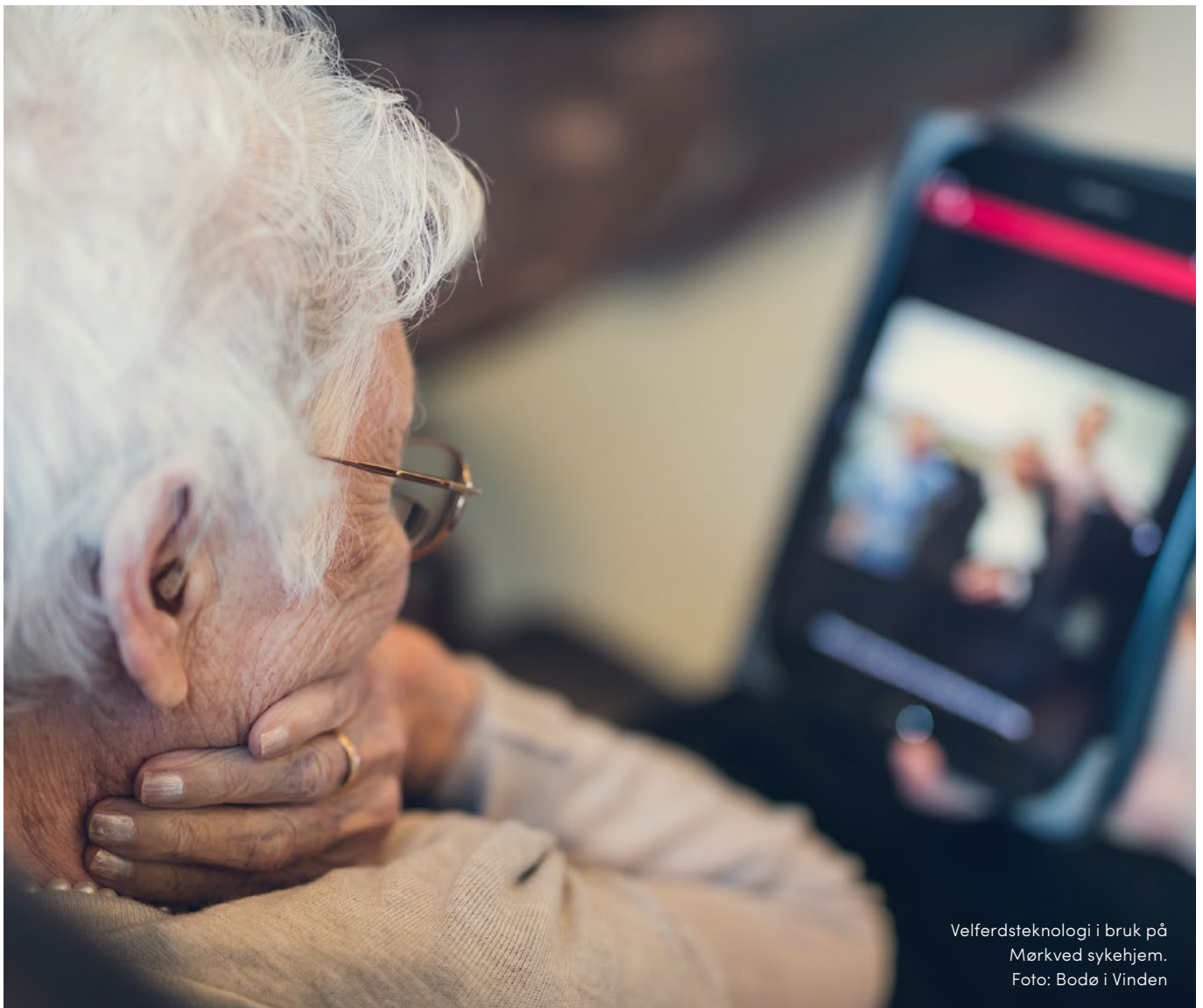
Fem av kommunene (Brønnøy, Hamarøy, Øksnes, Dønna og Værøy) endrer plassering fra «svak» til «middels». Fire av de fem kommunene har redusert sitt regnskapsmessige merforbruk. To av kommunene har redusert utgiftene til administrasjon og styring, og to har forbedret sine disposisjonsfond til å håndtere ubalanse i kommuneøkonomien. Tre kommuner (Røst, Alstahaug og Herøy) endrer plassering fra «middels» til «god». Samtlige av disse har forbedret indikatoren for driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter.

Syv kommuner (Leirfjord, Gildeskål, Beiarn, Hattfjelldal, Træna, Evenes og Vestvågøy) endrer plassering fra «god» til «middels». Fem av de syv kommunene har netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter på under 3 prosent. Den bør ligge på tre prosent eller høyere. Fire av de syv kommunene bruker mer enn 5 prosent av inntektene på å betjene gjeld (rente- og avdragsutgifter). Hadsel og Rødøy er de to kommunene som endrer plassering fra «middels» til «svak».

Seks kommuner var ved årsskiftet 2018/ 2019 inne i ROBEK-registeret (merket med*), som er en nedgang på tre kommuner fra 2017/ 2018. Kommunene som er ute av ROBEK er Brønnøy, Flakstad og Meløy.

BEFOLKNINGSUTVIKLING PÅ LAVGIR

Ved inngangen til 2019 var det 243 479 registrerte nordlendinger, det gir en økning i befolkningen på 144 nye innbyggere i løpet av året 2018. Veksten i Nordland er lavere enn landet for øvrig.



Velferdsteknologi i bruk på
Mørkved sykehjem.
Foto: Bodø i Vinden

De siste årene har det vært befolkningsvekst i hele Nord-Norge, men i 2018 stagnerte denne veksten. I løpet av en tiårsperiode har Troms vokst med 7,5 prosent, Finnmark med 4,6 prosent og Nordland med 3,4 prosent. Til sammenligning har landet som helhet vokst med 11 prosent. Det betyr at fylkets andel av Norges befolkning blir lavere.

I Nordland er Salten og Helgeland de største regionene, hvor i overkant av 33 prosent av befolkningen bor i Salten, og 32 prosent på Helgeland. Lofoten og Salten har hatt en positiv befolkningsutvikling gjennom 2018, begge med en vekst på 0,4 prosent. Dette er en befolkningsvekst høyere enn fylket sett under ett. Både Helgeland (-0,18 prosent), Vesterålen (-0,32 prosent) og Ofoten (-0,21 prosent) har hatt nedgang i befolkningen fra 2017 til 2018. Den svake befolkningsutviklingen skyldes flere faktorer. Stadig flere unge flytter bort for å studere eller jobbe, innvandringen er svært lav, og det skapes færre jobber sammenlignet med andre regioner i Nord. Fordi det ikke skapes nok jobber, uteblir befolkningsveksten.

Nordland trenger befolkningsvekst

Salten-regionen har i løpet av de siste ti årene hatt en befolkningsvekst på 6,6 prosent, og sto for den høyeste veksten i fylket. Lofoten har også hatt en positiv trend, og hadde en økning i befolkningen på om lag 5 prosent i samme periode. Ofoten (0,04 prosent) har i perioden 2009 til 2018 hatt den svakeste utviklingen, mens Vesterålen og Helgeland hadde en vekst på henholdsvis 0,91 og 2 prosent. Totalt i perioden 2009 til 2018 har det blitt drøye 8 000 nye personer i Nordland. Tendensene er avtagende befolkningsvekst i fylket. Dersom Nordland hadde hatt den samme veksttakten som Norge, hadde Nordland hatt 26 000 flere innbyggere. Differansen er omtrent 18 000 personer. Det er om lag like mange som det bor i hele Narvik kommune. En viktig forklaring på utviklingen er at innvandringen inn til Nordland har avtatt. Fra 2008 til 2018 har i overkant av 60 000 personer flyttet fra Nordland, og 47 000 har flyttet til fylket. Det gir en netto fraflytting på om lag 1 300 personer årlig i innenlandsk flytting for alle aldersgruppene. 63 prosent av disse er unge i aldersgruppen 20 til 29 år, og dersom alle disse hadde blitt igjen ville Nordland hatt 8 600 flere personer i samme periode.

Stadig flere seniorer

En av de aller største utfordringene Nordland står ovenfor er den økende andelen av eldre. Folk lever lengre, samtidig som de unge flytter fra. Det er spesielt i aldersgruppen 60 til 79 år at vi har blitt flere, og utsiktene sier at vi kommer til å bli enda flere i gruppen 80+. Det har lenge vært snakket om eldrebølgen, og det er nå den begynner for alvor. I årene fremover vil de eldste aldersgruppene (67+) stå for den kraftigste veksten med en forventet økning på om lag 18 000 personer fram til 2028. På samme tid ventes det en nedgang i de yngste aldersgruppene opp til 66 år på 5 000 personer. Når forventet levealder stadig øker gir dette en sterk vekst blant de

eldste. Om 16 år ligger det an til at de som er 80 år eller eldre i fylket er 77 prosent flere enn i dag. Det er forventet at veksten i denne aldersgruppen er økende hvert år fra 2020 til 2027, og vil ligge på 4 prosent i året eller mer fra 2023 og ut tidsperioden. I tillegg er det forventet at det blir 14 prosent flere i aldersgruppen 60–79 år i samme periode.

For de under 60 er det forventet befolkningsnedgang i alle aldersgruppene fram til 2035. Den stadig økende andelen av eldre personer vil skape utfordringer, og allerede i dag er det rekrutteringsproblemer blant annet til eldreomsorgen. I følge SSB vil behovet for arbeidskraft i eldreinstitusjonene øke med 200 prosent de kommende åtte årene. Uten økt tilflytting kan behovet for arbeidsplasser i eldreomsorgen fortrengte utviklingsmuligheter i andre næringer i fylket. Utvikling i velferdsteknologi kan bidra til å gjøre eldre bedre i stand til å klare seg hjemme lengre, og med det begrense behovet for sykehjem og arbeidskraft noe. Det er derfor viktig å legge til rette slik at landsdelen blir et attraktivt sted å bo og jobbe for yngre generasjoner.

Nordland er et spredt bygd fylke

Nordland er et stort, geografisk spredt fylke. Totalt er det 44 kommuner i fylket, og strukturen i de ulike kommunene er varierende. Seks kommuner har mer enn 10 000 innbyggere, i rangert rekkefølge: Bodø, Rana, Narvik, Vefsn, Vestvågøy og Sortland. Til sammen bor i overkant av 54 prosent av Nordlands befolkning i disse seks kommunene, 39 prosent av disse bor i Bodø. Det er seks kommuner som har mellom 5 000–10 000 innbyggere, Fauske, Vågan, Hadsel, Brønnøy, Alstahaug og Meløy. Kommunene Hemnes, Øksnes, Saltdal og Andøy har mellom 3 000 og 5 000 innbyggere. De resterende 28 kommunene har under 3 000 innbyggere. Grad av sentralisering er dermed svært lav i Nordland.

Befolkningsvekst siste år

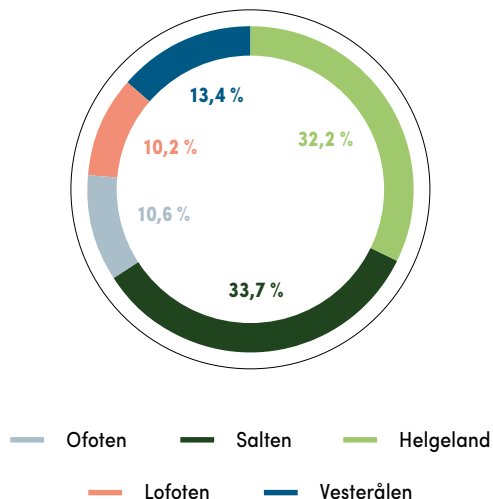
Analysenes endringen fra utgangen av tredje kvartal 2017 til tredje kvartal 2018, har 14 av 44 kommuner hatt befolkningsvekst, om lag som foregående år. Bodø og Sortland har hatt høyest folkevekst med henholdsvis 574 og 117 nye personer i løpet av perioden. Størst nedgang i befolkningen hadde Andøy og Øksnes kommune med henholdsvis 117 og 99 færre personer.

Hvordan kan man skape folkevekst?

- Attraktive sentra og regioner (tilgang på boliger, fysisk utforming, aktivitet)
- Arbeidsplasser for alle grupper (høyt utdannede, kvinner, unge)
- Styrke «bli-faktorene» for personer som flytter til Nordland (sted å bo, barnehage- og skoleplass, integrering)
- Større fødselsoverskudd (attraktivitet for de unge)
- Større investeringer som utløser jobbskaping

figur 2.1

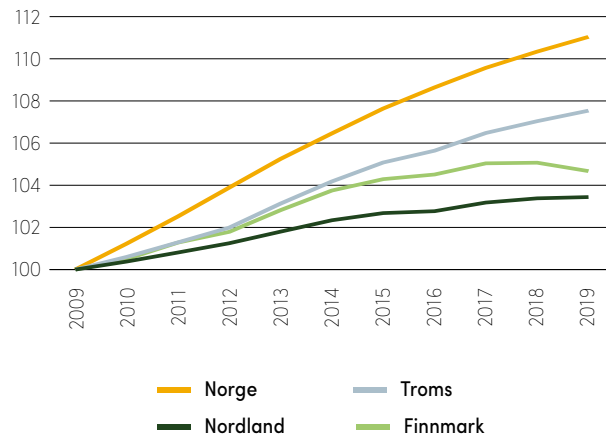
Befolkningen i Nordland fordelt på regioner per 1.1.2019 (SSB).



Ved inngangen til 2019 var det nesten 243 500 innbyggere i Nordland. I overkant av en tredel av befolkningen er bosatt i Salten, med vel 82 000 innbyggere. Helgeland følger rett bak, med omtrent 3 600 færre innbyggere. Dermed er nesten to tredeler av befolkningen i Nordland bosatt i en av disse to regionene, med en samlet befolkning på 65,9 prosent. Minst befolket er Lofoten, med litt under 25 000 innbyggere. Dette er omtrent 1 000 færre innbyggere enn i Ofoten. I løpet av det siste året har Salten og Lofoten hatt en liten befolkningsøkning, mens Helgeland, Vesterålen og Ofoten har hatt en liten nedgang. Nettoeffekten er en økning på omtrent 150 i løpet av året.

figur 2.2

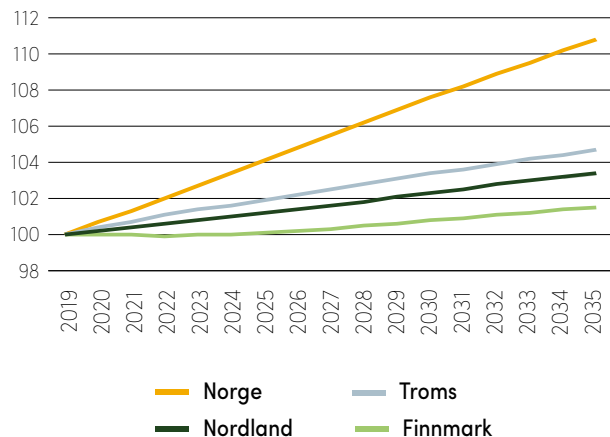
Befolkningsutvikling i Nordland, Troms, Finnmark og landet som helhet. Indeks der 1.1.2009 = 100 (SSB).



Ved inngangen til 2019 bor det 486 634 personer i Nord-Norge, 50 prosent av disse bor i Nordland. Siden 2009 har det stort sett hvert år vært en befolkningsvekst i både Nordland, Troms og Finnmark. Unntaket er det siste året i Finnmark, med en liten nedgang. Sterkest vekst har det vært i Troms, med en økning på i underkant av 8 prosent gjennom hele perioden. Til tross for befolkningsnedgang i løpet av 2018 har Finnmark hatt en prosentvis sterkere vekst enn Nordland fra 2009 til 2019. Alle de nordnorske fylkene har hatt en svakere vekst enn veksten i hele Norge. Befolkningen i Norge har siden 2009 økt med 11 prosent.

figur 2.3

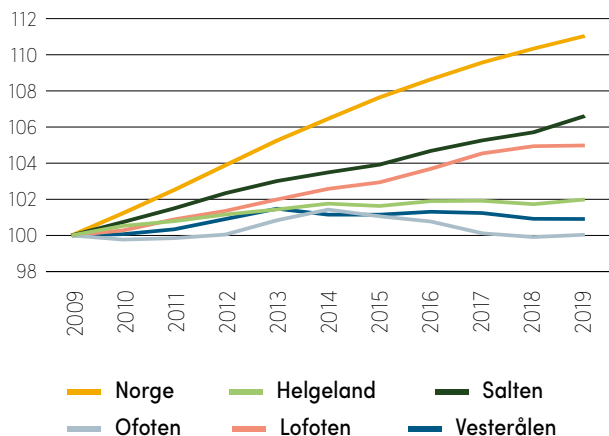
Befolkningsframskriving i Nordland, Troms, Finnmark og landet som helhet. Indeks der 2019 = 100 (SSB).



De siste 10 årene har Nordland hatt den svakest befolkningsutviklingen av de nordnorske fylkene, med en samlet vekst på 3,1 prosent. Frem til 2035 ligger derimot Finnmark an til en svakere befolkningsvekst enn Nordland, med 1,5 prosent. Det ventes at vi blir 3,4 prosent flere innbyggere i Nordland i samme periode. Den sterkeste veksten i Nord-Norge forventes i Troms med 4,7 prosent, men dette er fortsatt mindre enn halvparten av veksttakten for hele landet.

figur 2.4

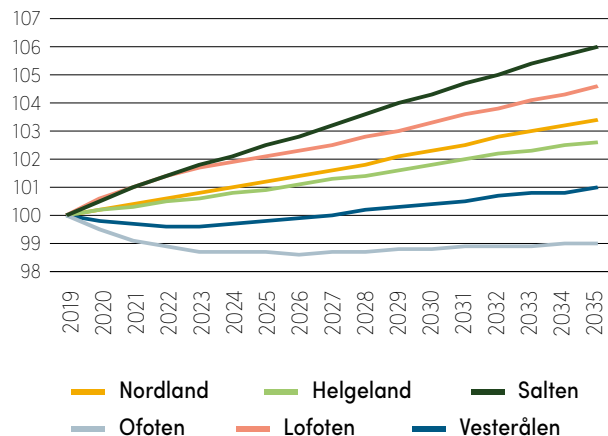
Befolkningsutvikling i Nordlands regioner i perioden 2009–2019. Indeks der 1.1.2009 = 100 (SSB).



Ved inngangen til 2019 er det 243 479 personer i Nordland. Fylket har hatt en vekst på 3,4 prosent siden 2009. Av regionene i Nordland har Salten hatt den sterkeste veksten siden starten av 2009, med 6,6 prosent. Lofoten følger etter med 4,9 prosent befolkningsvekst i samme periode. Helgeland har vokst med 2 prosent. Den svakeste befolkningsutviklingen er det Ofoten som har hatt. Både Ofoten og Vesterålen har hatt en befolkningsvekst på mindre enn 1 prosent.

figur 2.5

Befolkningsframskriving for regionene i Nordland (MMMM,SSB). Indeks der 2019 = 100.



Det er forventet at det vil bo færre mennesker i Ofoten i 2035 enn det gjør i dag. For Vesterålen er det ventet en liten befolkningsnedgang de første årene, etterfulgt av en vekst som overgår nedgangen. Størst befolkningsvekst forventes det å bli i Salten, med 6 prosent flere innbyggere i 2035. I Lofoten er det forventet en økning på 4,6 prosent, mens Helgeland vil vokse med 2,6 prosent i samme periode. Sammenlagt gir dette en forventet befolkningsøkning i Nordland på 3,4 prosent fra 2019 til 2035.

figur 2.6

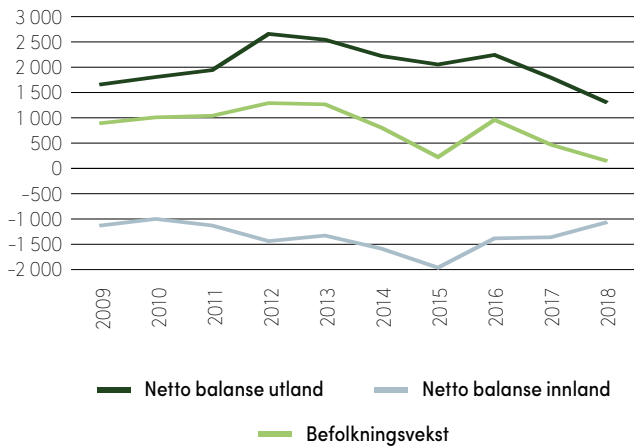
Befolkningsvekst i Nordland de siste 10 årene, målt i antall personer (SSB).



Siden starten av 2009 har det blitt 8 099 flere personer i Nordland, en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på 810. Den svakeste veksten kom i 2018 med i underkant av 150 personer. Sterkest vekst var det i 2012, med nesten 1 300 nye innbyggere. Fra 2009 frem til 2014 økte befolkningen i Nordland med i gjennomsnitt 1 100 per år. Siden 2014 har befolkningen i snitt økt med 520 per år.

figur 2.7

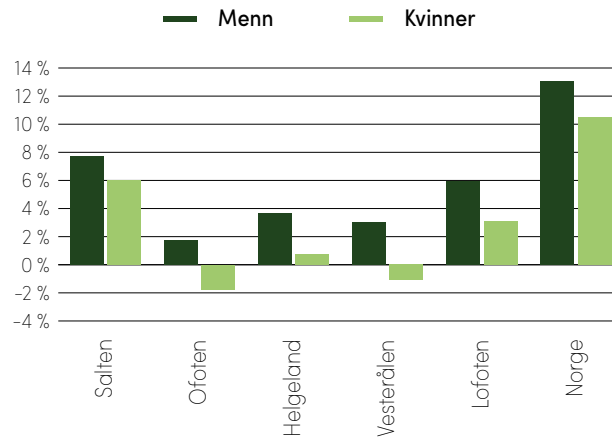
Flyttebalanse mot innland, utland og netto befolkningsvekst de siste ti år i Nordland (SSB).



Fra 2009–2018 har 61 831 personer flyttet fra Nordland, mens 47 086 personer har flyttet fra andre steder i Norge til Nordland. Dette er en netto innenlands fraflytting på nesten 15 000. I samme periode har om lag 30 000 personer innvandret til Nordland, mens 8 174 har utvandret. Kurven for befolkningsvekst viser faktisk utvikling i folketallet, inkludert fødselsoverskudd/underskudd. I perioden har det kommet til 8 099 flere personer i fylket. Det vesentlige bidraget til folketallet kommer gjennom innvandring fra utlandet.

figur 2.8

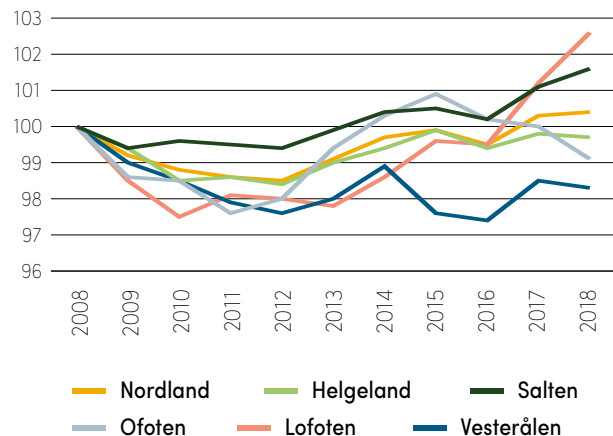
Prosentvis befolkningsutvikling for kvinner og menn i regionene i Nordland og Norge i perioden 2008–2018 (SSB).



Figuren viser at i alle Nordlands regioner har det blitt flere menn enn kvinner i perioden 2008–2018. Trenden med flere menn er sterkere i Nordland enn nasjonalt.

figur 2.9

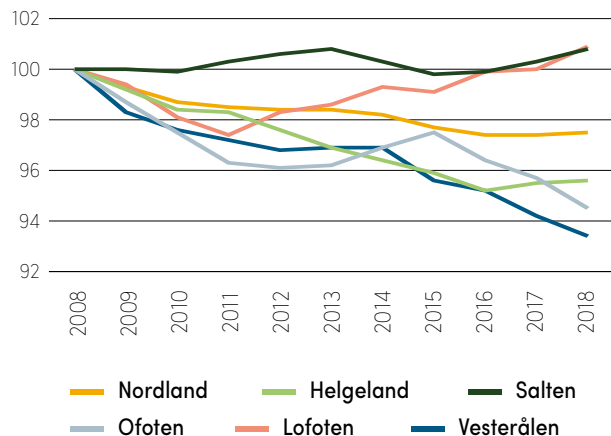
Befolkningsutvikling for menn i aldersgruppen 0–39 år. Indeks der 2008 = 100 (SSB).



Nordland har de siste 10 årene hatt en liten vekst i antall menn i alderen 0–39 år. Også for menn er det regionene Salten og Lofoten som har stått for veksten. Både Ofoten, Helgeland og Vesterålen har hatt en befolkningsnedgang innen denne gruppen.

figur 2.10

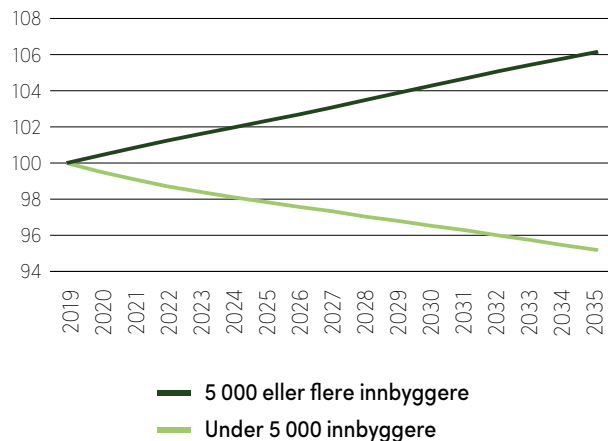
Befolkningsutvikling for kvinner i aldersgruppen 0–39 år. Indeks der 2008 = 100 (SSB).



Det har vært en reduksjon for kvinner i aldersgruppen 0–39 år i Nordland siden 2008. Kun i Salten og Lofoten har det blitt flere, med en økning på henholdsvis 0,8 og 0,9 prosent. Sterkest prosentvis nedgang har det vært i Vesterålen. Her er antallet kvinner i denne aldersgruppen nå 93,4 prosent av antallet i 2008. De siste 5 årene er det kun i Lofoten det har blitt flere kvinner i denne aldersgruppen. I Salten er antallet mer eller mindre uendret, mens både Helgeland, Ofoten og Vesterålen har hatt en nedgang.

figur 2.11

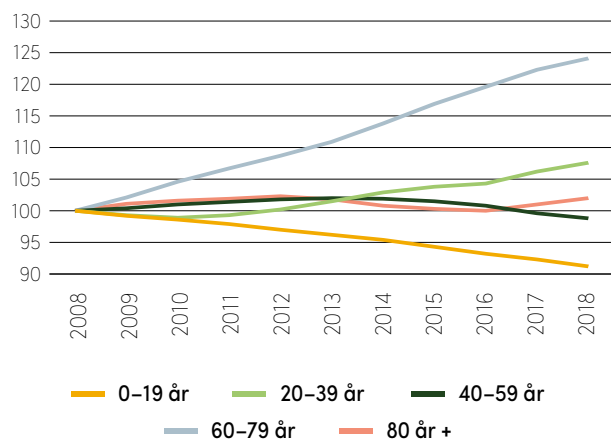
Befolkningsutvikling blant kommuner med over og under 5 000 innbyggere (MMMM,SSB). Indeks der 2019 = 100.



Figuren viser at det er stor forskjell i forventet befolkningsutvikling mellom de store kommunene og de mindre. Trendene viser ingen tegn til å endres. Frem til 2035 er det forventet at kommunene i Nordland med færre enn 5 000 innbyggere vil reduseres til 95 prosent av dagens innbyggertall. Kommunene med 5 000 innbyggere eller flere vil derimot øke med 6 prosent i samme periode. Andelen personer som bor i kommuner med mindre enn 5000 innbyggere i Nordland er 25 prosent.

figur 2.12

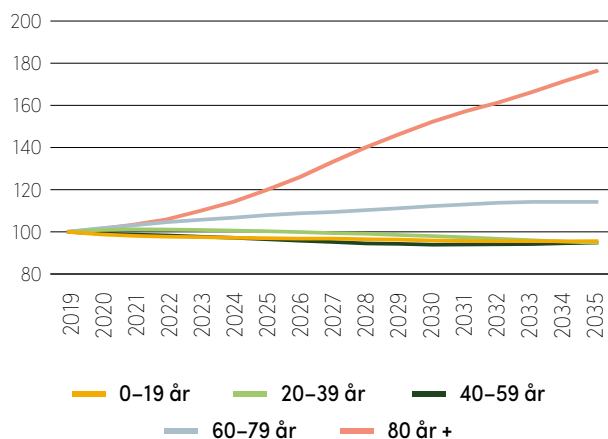
Befolkningsutvikling per aldersgruppe. Indeks der 2008 = 100 (SSB).



I løpet av de siste 10 årene er det spesielt i aldersgruppen 60–79 år vi har blitt flere. Det er i Nordland nå mer enn 10 000 flere personer i denne aldersgruppen enn det var i 2008. Vi ser at det har blitt færre personer i aldersgruppen 40–59 år, og mange av disse dermed har skidd i neste kategori. Den største befolkningsnedgangen ser vi har vært i aldersgruppen 0–19 år.

figur 2.13

Befolkningsframskriving i Nordland fordelt på aldersgrupper (MMMM,SSB). Indeks der 2019 = 100.



I løpet av de neste 16 årene vil vektingen mellom yngre og eldre aldersgrupper i Nordland endre seg betydelig. Vi blir stadig flere eldre. Aldersgruppen 60–79 år er den aldersgruppen som har vokst mest de siste 10 årene, med 24 prosent. Fremover er det i aldersgruppen 80+ vi vil se den kraftigste veksten.

NORDLAND TRENGER KVALIFISERT ARBEIDSKRAFT

I 2018 var det 116 300 personer i jobb i Nordland, det er 280 flere enn året før. Arbeidsledigheten fortsetter å synke, og nådde sitt laveste nivå i mai og juni 2018 på 1,7 prosent. Ved utgangen av året var det registrert 2 449 helt ledige, som tilsvarer 2 prosent ledighet mot landets ledighet på 2,4 prosent. Som følge av at mange går ut av arbeidsstyrken, og tilgangen på nye arbeidstakere faller, øker sysselsettingen mindre enn forventet. Denne utviklingen forventes å fortsette i 2019 uavhengig av hvordan økonomien forøvrig utvikler seg, og økende behov i omsorgssektorene.

Andelen arbeidsledige reduseres, og stadig flere kommer ut i jobb. Høy etterspørsel etter arbeidskraft bidrar til at flere kommer over i jobb. Sysselsettingen i Nordland har økt med over 2 300 nye sysselsatte i perioden 2015 til 2018, men veksten er avtakende. Utsiktene for 2019 tilsier en meget svak vekst i sysselsettingen, med i underkant av 100 nye jobber totalt, hvor Salten-regionen er vekstmotoren. På nasjonalt nivå er det forventet en vekst på om lag 2 prosent for samme periode.

Sektorene som har stått for den største veksten i sysselsettingen i perioden 2016 til 2018 er industri og bygg og anlegg. Dette kommer av den store aktiviteten i bygge- og infrastrukturprosjekter i regionene. Likevel ser man at de fleste sysselsatte i det private næringslivet i Nordland hører inn under kategorien varehandel og annen tjenesteytende service. I det offentlige arbeider flest innenfor helse- og omsorgstjenester. Av regionene har Ofoten i perioden 2015 til 2018 hatt en betydelig nedgang i sysselsettingen på 3,8 prosent, samt en negativ befolkningsutvikling. I motsatt retning har Lofoten økt sysselsettingen med 6 prosent i samme periode. Fortsatt ser man en høy grad av utpendling fra Nordland, og en stor andel av de som pendler ut er knyttet til offshorevirksomhet. Ledigheten i Nordland er svært lav og det gir utfordringer for virksomheter som skal rekruttere ny kompetanse. Samtidig har

Nordland mange som står utenfor arbeidslivet med helse-relaterte ytelser, som nå har gode muligheter til å få innpass i arbeidslivet.

Flere med høyere utdanning

31 prosent av sysselsatte i Nordland har universitetsutdanning, til sammenligning ligger det nasjonale nivået på 37,7 prosent. Nordland ligger fortsatt lavest i Nord-Norge. Av regionene i Nordland har Salten den høyeste andelen. Salten har en total sysselsettingsandel med universitetsutdannelse på 35,5 prosent. Analyserer vi gruppen 1 til 4 års høyere utdanning, ligger Salten på samme nivå som landet som helhet og Troms. Fylket ligger litt under gjennomsnittet for andelen med mer enn 4 års høyere utdanning. Det er dermed de mindre regionene som Lofoten og Vesterålen, som trekker ned det totale snittet, noe som kan forklares ved at de største universitets-campusene er plassert i Bodø og i Narvik. Det har vært en positiv økende trend i forhold til å ta utdanning i Nordland, og de mest populære fagretningene er helse-, sosial- og idrettsfag, økonomiutdanninger, havbruksutdanninger samt lærerutdanninger. 35 993 sysselsatte med arbeidssted i Nordland hadde universitets-/ høgskoleutdanning i 2017. Likevel opplever Nordland at stadig færre unge tar videregående utdanning



Nordlandssykehuset.
Foto: Bodø i Vinden

i hvert årskull, og aldri før har færre gutter søkt seg til høyere utdanning. Disse utfordringene kommer til å bli større dersom man ikke klarer å skape attraktive bo- og utdanningssteder.

Færre nye jobber

I 2018 ble det skapt færre nye jobber enn forventet, etter flere år med stabil tilgang på nye jobber. Netto jobbskaping i 2018 var kun 280 mot 1 023 i 2016 og 1 034 i 2017. Dette skyldes i stor grad knapphet på arbeidskraft som følge av redusert arbeidsledighet og redusert arbeidsstyrke. Prognosene for 2019 tilsier en svak vekst i økonomien, men svært få netto nye jobber. Salten og Lofoten utmerker seg igjen, og er de regionene som har vært motoren for jobbskaping i Nordland. Helgeland hadde også positiv jobbskaping, men vesentlig færre nye jobber enn Salten og Lofoten. Det som primært har bidratt til jobbskapingen er aktiviteten i industri og bygg- og anlegg, samt privat tjenesteyting. Ofoten og Vesterålen hadde større frafall av jobber enn det som ble skapt av nye. Frafall av arbeidsplasser har skjedd innen tjenesteyting mot bedrifter og i primærnæringene. Denne utviklingen henger nøye sammen med befolkningsutviklingen i 2018. Pendlermønsteret viser at stadig flere pendler ut av fylket, flest fra Helgeland og Vesterålen. Av de som pendler ut av fylket er

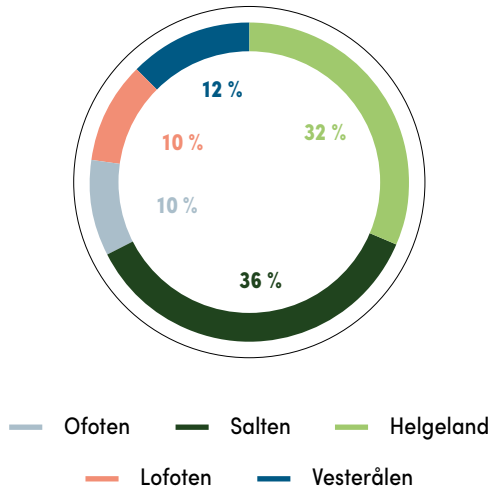
i overkant 70 prosent menn. Ser en på hvilke næringer som står for den største andelen av utpendlere, er det bergverksdrift og utvinning, som inkluderer offshorevirksomhet. Transport og lagring, i tillegg til teknisk tjenesteyting har høyere grad av innpendling.

Fortsatt store lønnsforskjeller

I årevis har man sett at lønnsforskjellene i Nord-Norge sammenlignet med resten av landet har vært vesentlige. Selv om denne skjevheten har begynt å rette seg opp, er det enda en vei å gå. Nordland ligger i tillegg lavere enn både Troms og Finnmark hva angår gjennomsnittlig månedslønn for alle yrker. Vi ser at unge arbeidstakere flytter til de større byene i sør, der de får bedre betalt. Samtidig tjener menn bedre enn kvinner, dette samsvarer med det nasjonale nivået. Kvinnene har omtrent 90 prosent av snittlønnen til menn. Noe av forklaringen til dette er at arbeidsmarkedet i noen grad er kjønnsfordelt. Kvinner jobber oftere i helsesektoren, mens mennene jobber i privat næringsliv. I disse to gruppene er det vesentlige forskjeller i lønnsnivået. Kvinnene jobber også mer deltid enn menn, som bidrar til ytterligere skjevfordeling. Likevel kan dette bare forklare deler av lønnsforskjellene.

figur 3.1

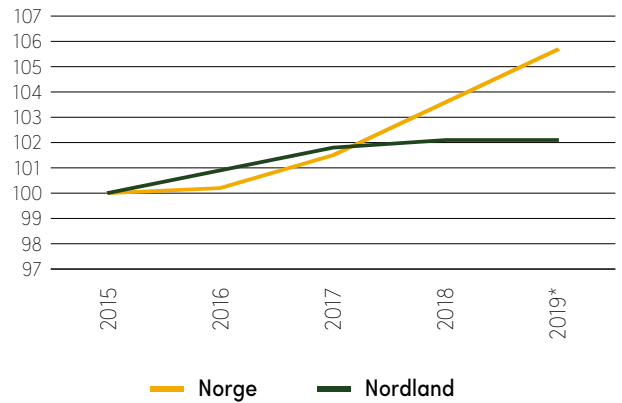
Regionenes andel av sysselsettingen i Nordland i 2018 (SSB).



Flest sysselsatte i Nordland arbeider i Salten, med 36 prosent. 32 prosent av de sysselsatte hadde arbeidssted på Helgeland. Salten er fremdeles den regionen med størst andel innpendlet arbeidskraft.

figur 3.2

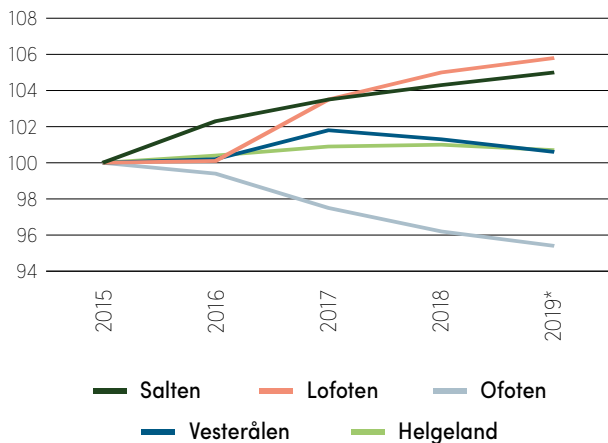
Utvikling i sysselsetting Nordland og Norge i perioden 2015–2018, samt prediksjon for 2019. Indeks der 2015 = 100 (SSB).



Fra 2015 til 2018 har sysselsettingen i Nordland økt med 2 360 nye jobber. For 2019 forventes denne utviklingen å stagnere. Årsaken til denne forventningen er at veksten i antall lønnsstakere er mye lavere enn året før, samtidig som det er liten endring i arbeidsledigheten. I tillegg vil en aldrende befolkning påvirke antall personer i arbeidsfør alder. For Norge er utsiktene vekst på om lag 2 prosent i sysselsettingen fra 2018 til 2019.

figur 3.3

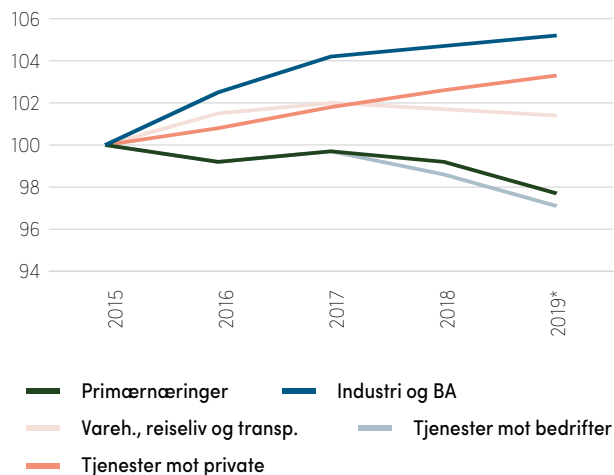
Utvikling i sysselsettingen per region i Nordland i perioden 2015 til 2018, samt prediksjon for 2019. Indeks der 2015 = 100 (SSB).



Saltenregionen har tradisjonelt stått for den største sysselsettingsveksten, men fra 2017 er det Lofoten som har den største prosentvise utviklingen. For 2019 forventes om lag samme vekst for Lofoten som for Salten. Dette må sees i sammenheng med en positiv befolkningsutvikling i disse regionene. Vesterålen opplevde en høy sysselsettingsvekst fra 2016–2017, men har deretter hatt en nedgang gjennom 2018, og det forventes ytterligere nedgang fremover. Helgeland har hatt en stabil utvikling i sysselsettingen, mens Ofoten har opplevd en kraftig nedgang. Ofoten er også den regionen som har hatt størst nedgang i sysselsettingen, med 3,8 prosent eller 550 færre sysselsatte i perioden 2015–2018. Nordland har totalt hatt en vekst på 2 453 sysselsatte fra 2015–2018.

figur 3.4

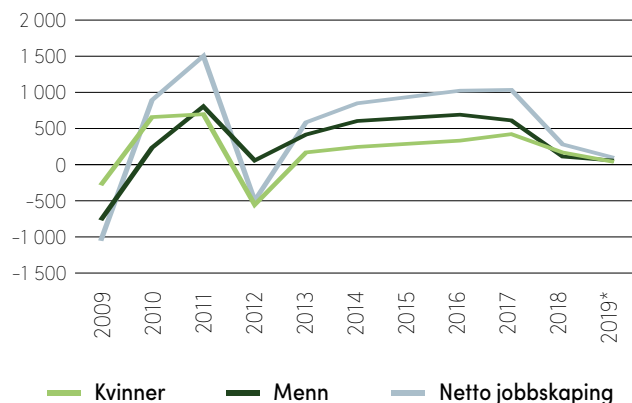
Utvikling i sysselsettingen per sektor i Nordland i perioden 2015–2018, samt prediksjon for 2019. Indeks der 2015 = 100 (SSB).



I perioden 2015–2019 er det industri, bygg og anlegg som har hatt den sterkeste utviklingen, men veksten har avtatt noe fra 2017. Det har vært en reduksjon i antall sysselsatte i sektorene tjenester mot bedrifter og primærnæringer.

figur 3.5

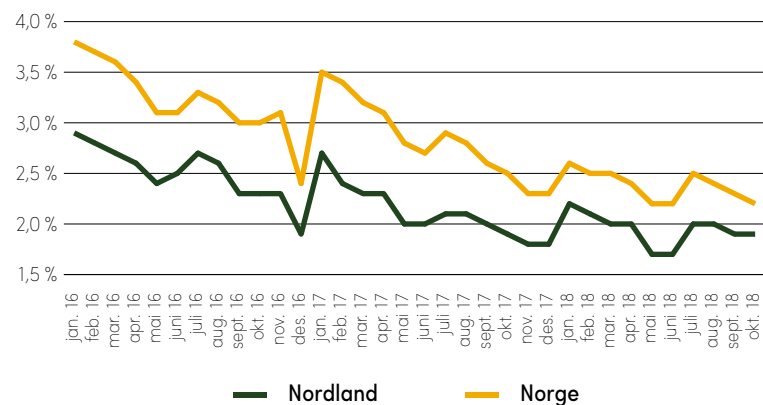
Netto jobbskaping for kvinner og menn i Nordland (SSB).



Med unntak av 2009 og 2012 har trenden for jobbskaping vært positiv. Den store nedgangen i 2009 skyldtes finanskrisen. Fra 2014 til 2017 var jobbskapingen relativt stabil, og det er menn som står for den største andelen av de nye jobbene. I 2018 har man sett et betydelig fall i netto jobbskaping men fremdeles er det en positiv jobbskaping, og i 2019 forventes en liten vekst på 94 nye sysselsatte. Dette skyldes den ekstremt lave arbeidsledigheten og at arbeidsstyrken reduseres. For landet som helhet øker imidlertid arbeidsstyrken, og det skapes mange nye jobber.

figur 3.6

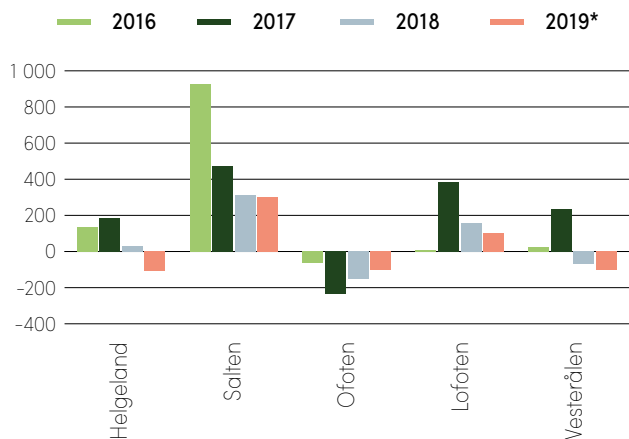
Utvikling i arbeidsledighet i prosent av arbeidsstyrken, Nordland og Norge (jan 2016–okt 2018)



Arbeidsledigheten har hatt en fallende trend i perioden. Figuren viser at arbeidsledigheten i Nordland i januar 2016 var på 2,9 prosent, mens den på nasjonalt nivå var 3,8 prosent. Nordland har variert i takt med det nasjonale nivået, og hele tiden ligget under det nasjonale. I oktober 2018 ser man at forskjellene jevnes mer ut. Mot slutten av perioden var arbeidsledigheten i Nordland 1,9 prosent, mot 2,2 prosent nasjonalt.

figur 3.7

Netto jobbskaping per region i Nordland, antall jobber (SSB).

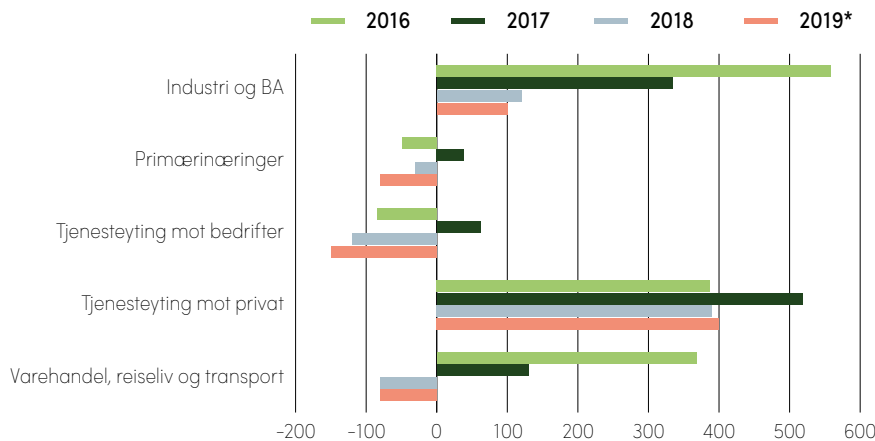


De siste årene har Salten hatt den største jobbskapingen av regionene i Nordland. Også Lofoten har hatt betydelig jobbskaping, og det er i disse to regionene at det ble skapt flest nye jobber i Nordland i 2018. Helgeland, som kan sammenlignes med Salten i størrelse, hadde betraktelig færre nye jobber samme år. Ofoten og Vesterålen hadde negativ jobbskaping, det ble altså skapt færre nye jobber enn antall jobber som forsvant. Dette har sammenheng med befolkningsnedgangen i disse regionene. Utsiktene for 2019 tilsier tilnærmet nullvekst med kun 94 nye arbeidsplasser. Det er imidlertid forskjell på regionene, hvor Salten er motoren i jobbskapingen. Den lave arbeidsledigheten gjør at arbeidsreserven er forholdsmessig lav, og det er færre å ta av for å skape nye jobber.

Salten ventes å være motoren i jobbskaping i flere år fremover som følge av nye utbygginger og Ny by - ny flyplass. Det er foreløpig uklart når utbyggingen av lufthavnen på Helgeland kommer i gang, men denne vil også bidra til betydelig sysselsettingsvekst i regionen. Det blir spennende å se hvilke effekter et VM i Alpint vil ha for Ofoten. For Lofoten er det positivt at flere unge flytter til og finner det attraktivt å arbeide her. For Vesterålen er trenden motsatt, og stadig flere flytter fra.

figur 3.8

Jobbskaping per sektor i Nordland (SSB).



Ser man på hvilke sektorer det er som skaper nye jobber, så er det innen privat tjenesteyting at utviklingen har vært best de siste to årene. I tillegg har industri og BA stått for en relativ stor andel av de nye jobbene.

Prognosene for 2019 viser at flest jobber vil skapes innen privat tjenesteyting, og det skyldes at helse- og omsorgsrelaterte tjenester øker. Da flere av de store bygg- og anleggsprosjektene ferdigstilles i 2018 og 2019, forventer man en lavere vekst for 2019 sammenlignet med 2018. Varehandelen forventes å avta litt som følge av en stadig økende netthandel, det samme gjelder reiseliv.

figur 3.9

Nettopending fordelt på næring fra Nordland i 2017 (SSB).

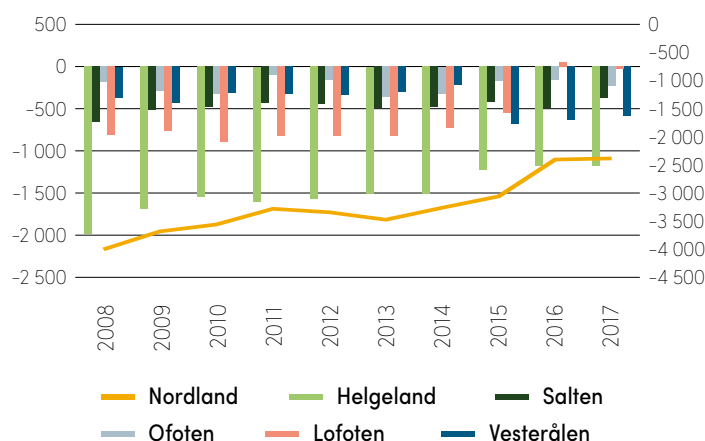


I likhet med tidligere år er antallet som pendler ut av Nordland fortsatt større enn antallet sysselsatte som pendler inn til fylket. Størst andel av pendlere som pendler ut finner man innen av bergverksdrift og utvinning (-798), denne kategorien inkluderer offshorearbeidere som pendler til arbeid på sokkelen. Også varehandelen er andelen av

sysselsatte som pendler relativt høy. Av pendlere er i overkant av 70 prosent menn. Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift og transport og lagring drar imidlertid folk til fylket, i førstnevnte er det kvinnenene som pendler inn.

figur 3.10

Utvikling nettopending i årene 2008–2017 for regionene i Nordland og fylket totalt (SSB).

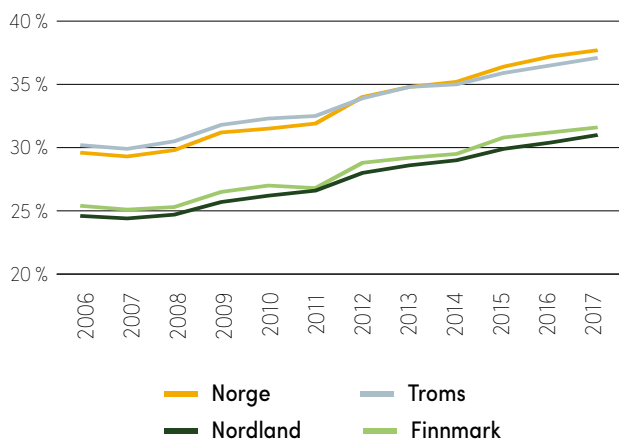


Utviklingen i perioden 2008–2017 viser at det er færre som pendler ut fra fylket nå enn tidligere. For Vesterålen er det imidlertid motsatt, og regionen har fått en større andel utpendlere. Av regionene i Nordland

er det Helgeland som har størst andel av pendlere ut av regionen, med over 1 100 utpendlere. Det skyldes i noen grad høy offshore-aktivitet i regionen.

figur 3.11

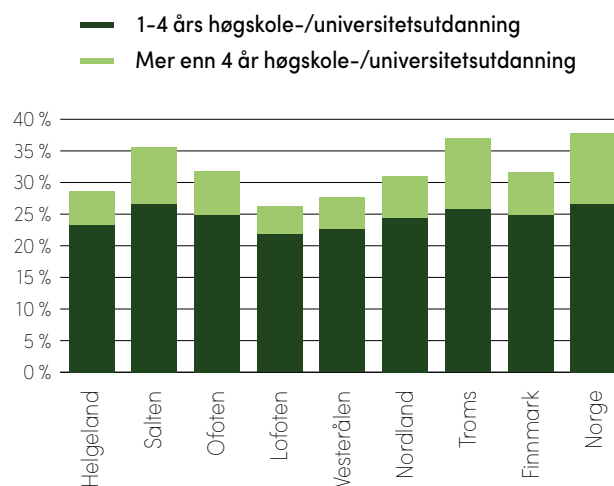
Utvikling prosentandel sysselsatte med høgskole-/universitetsutdanning (kort og lang) i perioden 2006–2017 (SSB).



I 2017 var det 31 prosent av de sysselsatte i Nordland som hadde høgskole-/universitetsutdanning. Til sammenligning var det nasjonale nivået 37,7 prosent, der både Troms og Finnmark hadde høyere nivå enn Nordland.

figur 3.12

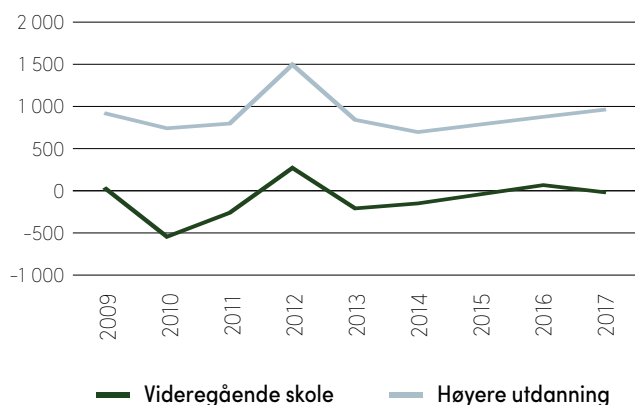
Høgskole-/universitetsutdanning blant sysselsatte etter bosted i regionene i Nord-Norge, 2017 (SSB).



Salten er den regionen med høyest utdanningsnivå blant sysselsatte, og på 1-4 års høgskole-/universitetsutdanning ligger regionen akkurat på landsgjennomsnittet. Ofoten har også høy andel sysselsatte med universitetsutdanning. Lavest sysselsettingsandel med høyere utdanning er i Lofoten og Vesterålen. Salten nærmer seg landsgjennomsnittet på 11,1 prosent for de med mer enn 4 års høgskole-/universitetsutdanning, og har en andel på 8,9 prosent. Kun Troms har høyere andel av sysselsatte med mer enn 4 års høgskole-/universitetsutdanning.

figur 3.13

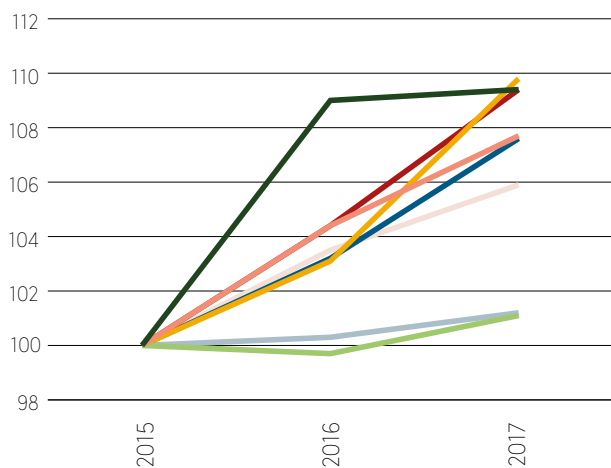
Netto jobbskaping etter utdanningsnivå i Nordland, 2009–2017 (SSB)



Figuren viser at jobbskapingen i perioden 2009–2017 har kommet for personer med høyere utdanning. Det er ingen netto tilførsel av nye jobber for de med videregående utdanning.

figur 3.14

Sysselsatte med høyskole-/universitetsutdanning fordelt på fagfelt i Nordland. Indeks der 2015 = 100 (SSB).

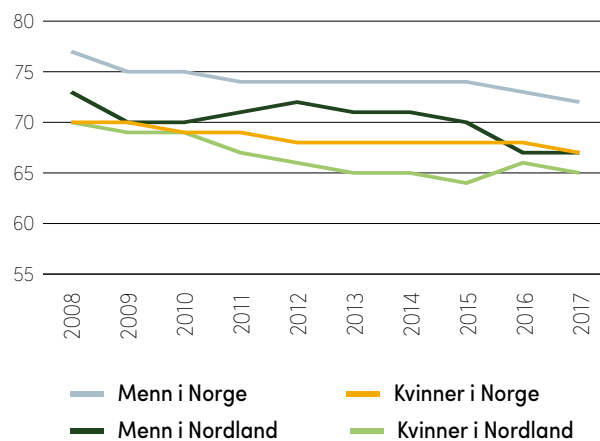


- Helse-, sosial- og idrettsfag
- Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk
- Økonomiske og administrative fag
- Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag
- Samfunnsfag og juridiske fag
- Humanistiske og estetiske fag
- Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag
- Primærnæringsfag

Om lag 36 000 sysselsatte med arbeidsted i Nordland hadde universitets-/høgskoleutdanning i 2017. Samtlige grupper av fagfelt har hatt en positiv utvikling i perioden 2015–2017. Fram til 2016 er det primærnæringsene som har hatt den høyeste utviklingen med 9 prosent, til tross for redusert sysselsetting i denne sektoren. Fra 2016 til 2017 økte andelen av sysselsatte med samfunnsfag og juridiske fag mest, med 9,8 prosent. Også gruppen sysselsatte med økonomiske og administrative fag økte med 9,4 prosent. Lavere vekst har det vært for andelen sysselsatte med lærerutdanninger og humanistiske og estetiske fag, med henholdsvis 1,2 prosent og 1,1 prosent.

figur 3.15

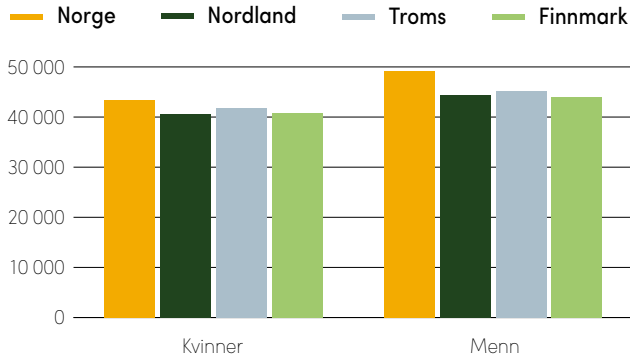
Utvikling i andel personer i jobb sammenlignet med arbeidsstyrken i perioden 2008–2017 (SSB).



Arbeidsstyrken defineres som summen av sysselsatte og arbeidsledige. Både på lands- og fylkesnivå ser man en fallende arbeidsstyrke. Variasjonene har imidlertid vært større i Nordland enn for landet som helhet, og gapet mellom kvinner og menn var størst i perioden 2012–2015. En av årsakene til nedgangen i arbeidsstyrken er at stadig flere tar høyere utdanning.

figur 3.16

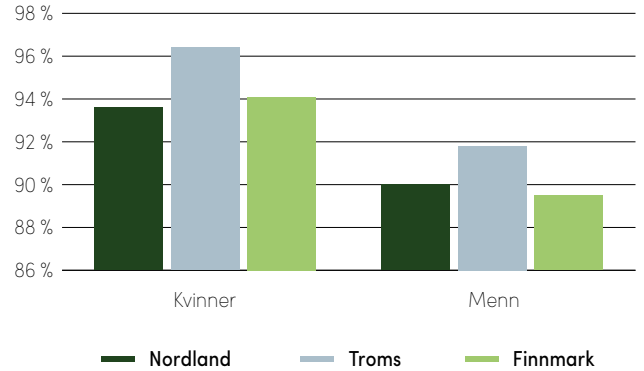
Gjennomsnittlig brutto månedslønn for alle yrker, heltidsansatte 2017 (SSB).



Menn har i gjennomsnitt høyere lønn enn kvinner, både i landet som helhet og i de nordligste fylkene. Størst skille i de nordligste fylkene ser man i Nordland, der kvinner har en gjennomsnittlig brutto månedslønn på kroner 40 600, mens menn har kroner 44 320. Nordland har også generelt den laveste gjennomsnittlige brutto månedslønnen, og ligger langt under landsgjennomsnittet. Store forskjeller i lønn kan bidra til å svekke attraktiviteten for å arbeide i fylket. Forskjellen skyldes i stor grad at man har et kjønnsfordelt arbeidsmarked, hvor flere kvinner enn menn jobber i helsesektoren, mens flere menn enn kvinner jobber i privat sektor.

figur 3.17

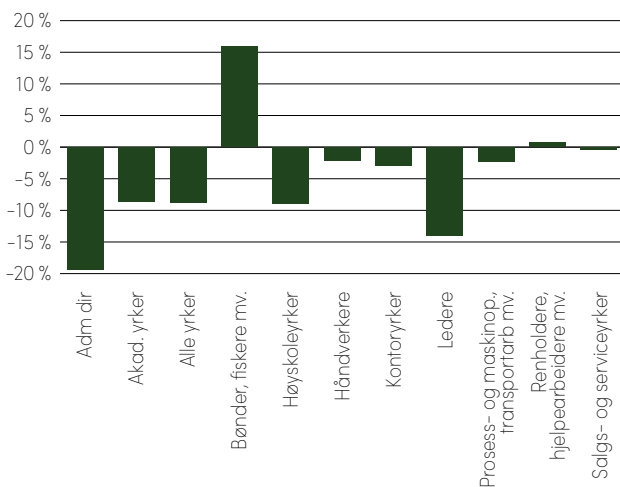
Gjennomsnittlig månedslønn for alle yrker i prosent av nasjonalt nivå, heltidsansatte i 2017 (SSB).



Kvinner i Nordland tjener 93,6 prosent av kvinner i Norge, mens mennene tjener 90 prosent av nasjonalt nivå. Nordland ligger lavest for kvinner av fylkene i Nord-Norge. Den største forskjellen mellom kvinner og menn finner en i Troms.

figur 3.18

Lønnsnivået i Nordland (snitt per måned 2017) for utvalgte yrker sammenlignet med landet som helhet (SSB).



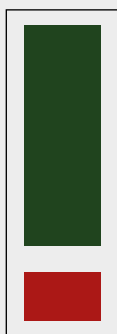
Jevnt over tjener folk i ulike yrker i Nordland mindre enn landsgjennomsnittet. Ikke overraskende er det direktører og ledere som tjener aller mest, og det er også her forskjellene er størst. Et par yrker skiller seg imidlertid fra de andre: bønder og fiskere tjener om lag 16 prosent mer i Nordland enn landet som helhet. I salgs- og serviceyrker, samt for renholdere og hjelpearbeidere ligger lønnsnivået omtrent på nasjonalt nivå.

Kortvarig og langvarig fravær fra arbeid (Nordland)

KLAR FOR ARBEID

Helt ledige: 2 449

Arbeidssøkere registrert hos NAV og som er aktive arbeidssøkere og kan ta arbeid på kort varsel. 43 % av de helt ledige mottar dagpenger.



Ledige på tiltak: 628

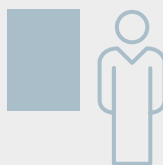
Arbeidssøkere som deltar på tiltak i regi av NAV for å øke mulighetene for å komme i arbeid. 15 % av de ledige på tiltak mottar dagpenger.



Bruttoledighet er summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak.

Delvis ledige: 1 503

Arbeidssøkere registrert hos NAV som har noe arbeid. 43 % av de delvis ledige mottar dagpenger.



Sykefravær: 6 825

Gjennomsnittlig antall personer med fravær fra arbeid og som mottar sykepenger fra NAV. Mange kommer tilbake i arbeid, en del ender på arbeidsavklaringspenger (AAP), noen på uføretrygd.



HAR IKKE ARBEID

Uføre: 19 490

Personer med sykdom eller skade som i hovedsak ikke lenger er i stand til å arbeide.



HAR ARBEID

Nedsatt arbeidsevne: 8 857

Personer med nedsatt arbeidsevne pga sykdom, skade eller lyte. Trenger tiltak, behandling eller oppfølging med en viss varighet for å komme tilbake i arbeid. 6 261 har arbeidsavklaringspenger (AAP) og 37 % av disse har et arbeidsforhold. Mange ender opp med uføretrygd etter 4 år på AAP.



I MINDRE GRAD KLAR FOR ARBEID



URO INTERNASJONALT GIR SVAKERE VEKST I BEDRIFTENE

I 2018 ble det nok en gang satt omsetningsrekord med 223 milliarder kroner, en vekst på 4 prosent fra 2017. Til sammenligning var den nasjonale veksten på 2,1 prosent. Trenden med at Nordland gjør det bedre enn landet som helhet fortsatte dermed også i 2018. Nordlandsøkonomiens fenomenale 10-årige vekstperiode viser imidlertid tegn til å flate ut. For 2019 ventes fortsatt høyt aktivitetsnivå, men en mer moderat vekst i Nordland på 2,8 prosent.

Nordland utgjør nå 4,8 prosent av fastlandsøkonomien i Norge, og bidraget har økt med 22 prosent på 10 år. Nordlands-bedriftene hadde i 2018 en omsetning på 172 milliarder, mens 52 milliarder kom i underavdelinger. Både i 2017, og første halvår av 2018, har nordlandsbedriftene vokst mer enn det utviklingen i norsk økonomi skulle tilsi.

For 2019 ventes det samme veksttakt i Nordland som for resten av landet, for første gang siden finanskrisen. Anslaget til vekst er langt svakere enn vi har sett de siste 10 årene. Handelskrig mellom USA og Kina kan slå negativt ut for eksportfylket Nordland, og for metallindustrien kan effektene av amerikansk utenrikspolitikk gi utfordringer. Samtidig registrerer vi økt uro rundt Brexit.

Svakere veksttakt skyldes ikke bare internasjonal politikk. En stor andel av bedriftene i Nordland har høy kapasitetsutnyttelse, digitalisering i bedriftene skaper nye behov for arbeidskraft – med knapphet som følge, samt utsikter til høyere renter som kan dempe konsumet til forbrukerne. Dette kombinert med tegn til svakere veksttakt i boligbyggingen og havbrukssektoren, samt svak befolkningsutvikling, trekker ned anslaget for 2019. Veksten for Nordland ventes derfor å falle ned til 2,8 prosent.

Svakere drivkrefter

For bedriftene som importerer mange av sine råvarer eller annen produktinnsats merkes konsekvensene av dyrere import. For de som eksporterer, reduseres marginen og evnen til å konkurrere på pris. Innenlands gir nå økte priser på importerte varer utslag i moderat etterspørselsfall, men med tiltakende trend utover i 2019. Dette kan tilta om situasjonen vedvarer, og lønns- og prisvekst ikke kan hentes inn gjennom økte utsalgspriser. I sum betyr det at bedriftene i 2019 må satse sterkere på innovasjon, investeringer og utvikling for å opprettholde dagens gode moment.

Nordlands flaggskip

Nordland har noen nasjonale flaggskip. I industrien er de to Elkem Bluestar fabrikkene i Sørfold og Rana, Celsa Armeringsstål i Rana og Alcoa i Mosjøen ledende. I havbrukssektoren har vi selskaper som Cermaq, Marine Harvest, Nordlaks, og Nova Sea. Innen bygg og anlegg og mekanisk industri er LNS i Risøyhamn, Gunvald Johansen Bygg og Momek verdt å trekke fram. Våre ledende varehandelsbedrifter er Coop Nordland og Asko-gruppen. I transport dominerer Torghatten ASA og Widerøe fulgt av Saltens Bilruter. I reiselivssektoren er Hurtigruten ASA, Scandic, Thon og Clarion de største aktørene. Sterke lokale opplevelsesbedrifter er XXLofoten og Stella Polaris. De ledende virksomhetene



Lærling i nybygg
Foto: Ann-Heidi Andersen,
Nordland fylkeskommune

innenfor tjenesteyting mot bedrifter er Funn IT, DIPS og Power Office. Industrien satser nå sterkt på bærekraftig omstilling av og økt verdiskaping fra industrien gjennom etableringen av Arctic Cluster team, en del av det nasjonale klyngeprogrammet. Satsingen bør være et forbilde for andre næringer, der man forsøker å forlenge den delen av verdikjeden som produseres i Nordland. Veksten i Nordland avdekker også begrensninger i investeringskapasitet og mangel på gode incentiver for kapitaleiere utenfor regionen og Norge. Uten at investeringsviljen og mulighetene kobles med tilstrekkelig kapital bremses veksten i verdiskaping, og en går glipp av mulighetene nye produksjonsmetoder gir. Realiseringen av store prosjekter som Ny by – ny flyplass i Bodø vil være avhengig av internasjonal kapital, noe som sterkt aktualiserer denne problemstillingen.

Havbruk og fiskeri

Havbruk og fiskeri utgjør nå formidable 15 prosent av all omsetning skapt i Nordland. I 2009 var tilsvarende tall 9,5 prosent. Nordland befester sin posisjon som Norges ledende sjømatfylke med 26 prosent av norsk villfanget fisk og det største oppdrettskvantumet. Havbruksnæringen satser nå sterkt på ny oppdrettsteknologi for bedre fiskehelse og realisering av økt volum. Det foregår innovasjon i hele verdikjeden; settefiskproduksjon og bruk av større settefisk og økt sykdomsresistens gjennom avl, bruk av ny merdteknologi, havgående oppdretts-

anlegg, og ny og mer skånsom teknologi for lusebekjempelse. Den største nyheten i 2018 var byggestarten i Kina av den første av de havgående oppdrettsplattformene til Nordlaks, og utsett av fisk er planlagt i 2020. Dette er en historisk innovasjon for oppdretterne i Nordland.

På fiskerisiden er bildet at kvotene på de viktigste fiske-slagene faller moderat i 2018, og at dette fortsetter i 2019. Årsakene er naturlige svingninger i bestandene og kvoteavtalene med blant annet EU og Russland. I sum ventes det at vekstfarten faller betydelig i 2019, som følge av noe lavere kvoter og utflating i slaktevolumene i havbruk. Samlet er det ventet en vekst på 4,7 prosent.

Industri, bygg og anlegg

Industri og BA-sektoren omfatter industri, bygg og anlegg og kraftproduksjon, og har den nest sterkeste veksten med 3,9 prosent i 2018. Sektoren utgjør 31,8 prosent av omsetningen i Nordland, og er fylkets største sektor målt i omsetning med 54,4 milliarder kroner i 2018. Det er gjennomgående høy kapasitetsutnyttelse i bedriftene både i industri og BA-sektoren, og det er satt inn ekstra skift i en del av metallindustrien mot slutten av 2018. Ferdigstillelse av mange større bolig- og forretningsbygg tidlig i 2019 ventes å gi noe lavere etterspørsel for hovedentreprenørene. Dette vil igjen medføre noe tilspisset konkurranse for de mindre entreprenørene. For eksport-

bedriftene er mye av den kortsiktige fordelen med svak norsk krone nå normalisert, og styrking av kronen vil, om det slår til, redusere konkurranseevnen igjen. Utsiktene for 2019 er en vekst på kun 2,1 prosent.

Varehandel, reiseliv og transport

Den tredje sterkeste veksten har varehandel, reiseliv og transport med 3,1 prosent og 52,4 milliarder kroner i omsetning i 2018. Sektoren utgjør 30,7 prosent av omsetningen i Nordland, tilnærmet uendret fra 2017. Veksttaket går litt tilbake sammenlignet med 2017. Svakere befolkningsutvikling og svakere vekst i sommersesongen enn ventet for turismen dempet veksten i 2018. Det er klare tegn til at varehandelen nå utfordres for alvor av netthandelen. Nordland har et knippe lovende varehandelsbedrifter på nett, men både logistikk-sentra og de helt store netthandelsbedriftene mangler i Nordland. Økende havbruksaktivitet har økt logistikkbehovet, spesielt i transport av fiskefôr og levende laks til slakterier. Mye av transportarbeidet etter at laksen er slaktet, utføres nå av utenlandske transportører, og gir dermed liten virkning for Nordland. Utsiktene for 2019 er en vekst på 2,1 prosent.

Tjenester mot private

Tjenester mot private er den minste sektoren med en omsetning på 4,4 milliarder kroner i 2018, en vekst på 3,1 prosent sammenlignet med 2017. I 2017 hadde denne sektoren større omsetning, men endringer av selskapsstrukturer innenfor privat omsorg har endret dette, og effekten er justert for de foregående årene. Tjenester mot private fortsetter med stabil veksttakt på ellefte året i Nordland. Driverne er behovet for omsorg både for eldre (eldreomsorg) og unge (barnehager), sterk vekst i bruken av arbeidsmarkeds- og vikartjenester, og høy aktivitet i eiendomsutvikling, kapitalforvaltning, juridiske-, helse- og treningstjenester. Vekstutsiktene for 2019 er noe svakere, med utsikt til 2 prosent vekst. Anslaget henger sammen med noe strammere privatøkonomi som følge av økt rente, samt svak befolkningsutvikling. Mangelen på arbeids-

kraft til helsesektoren er en viktig indikator på at den viktigste jobben for Nordland fremover er å gjøre det attraktivt for flere å studere, jobbe og bo i fylket. Det er et velfungerende næringsliv helt avhengig av.

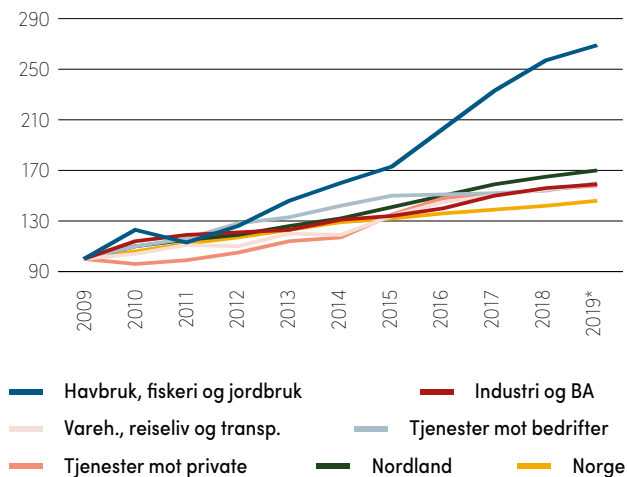
Tjenester mot bedriftene

Tjenester mot bedriftene har den svakeste veksten med 1,3 prosent i 2018. Tjenester mot bedrifter er den tredje største sektoren i Nordland med en omsetning på 34,2 milliarder kroner. Veksten ble svakere enn forventet ved inngangen til året, og det meldes fra mange aktører om betydelig nasjonal konkurranse. Lavere vekst enn i næringslivet for øvrig betyr i klartekst at mange typer tjenester i økende grad leveres fra tjenestebedrifter utenfor Nordland. Sektoren spiller en avgjørende rolle både som leverandør av lokaler, forvaltning av bedriftenes verdier, for effektivisering, og ikke minst digitalisering og økt verdiskaping.

Økende aktivitet i havbruksnæringen, og behov for digitalisering i næringslivet i alle sektorer, har gitt mindre utslag i ny virksomhet og omsetningsvekst i eksisterende tjenesteytere enn ventet. En økende bevissthet og vilje til å bygge tjenesteleverandører i Nordland er derfor svært viktig, skal en ta ut potensialet i denne type virksomhet. Ser en sørover er tjenester mot næringslivet den langt sterkeste vekstfaktoren i økonomien, mens den i Nordland, på tross av å være en stor næring, har den svakeste veksten. Det er fortsatt tro på at økt aktivitet i fylket fører til at flere tjenestebedrifter lokaliserer seg her på permanent basis. Produksjonsstart på Aasta Hansteen-plattformen gjør at det nå er tre feltentre utenfor kysten av Nordland, og dermed grunnlag for mer permanent virksomhet fra flere leverandører. Nye vindmølleparker øker også behovet for vedlikeholds- og driftstjenester. At havbruksnæringen i større grad skal flytte sin produksjon til mer eksponerte lokaliteter vil også gi forretningsmuligheter for nye tjenesteløsninger. Utsiktene for tjenestesektoren mot bedrifter for 2019 er bedre enn for 2018, med en forventning om vekst på 3,6 prosent.

figur 4.1

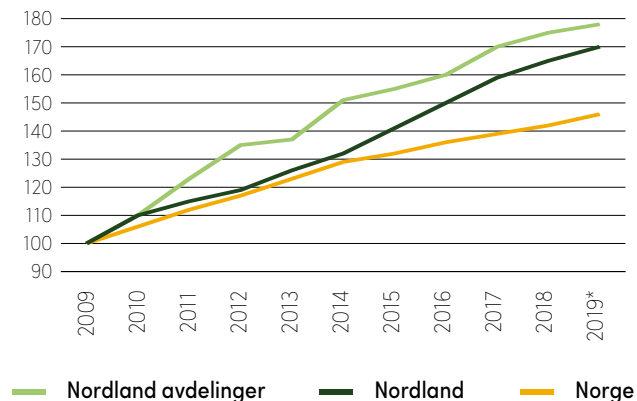
Utvikling i omsetning per bransje Nordland. Indeks der omsetning i 2009=100.



2009 var et av de svakeste årene for norsk økonomi på lang tid. Det er derfor godt egnet som en indikasjon på økonomisk aktivitet når vi er i krise. Fra nullpunktet i 2009 har omsetningen i Nordland økt med 70 prosent sammenlignet med 56 prosent i fastlands-Norge. Fra 2011 har havbruk og fiskeri vært den store vekstskaperen i Nordland. Fra 2009 er omsetningen nesten 3-doblet med en vekst på 270 prosent. Uten havbruk ville Nordland hatt om lag samme nivå på utviklingen som nasjonal økonomi har hatt. Legg også merke til at Industri og BA, varehandel, reiseliv og transport og tjenester mot bedrifter og private har svært sammenfallende utvikling i perioden fra 2016 og frem til i dag. Det var grunn til å forvente at veksten i tjeneste-produksjon mot bedrifter skulle fortsette den gode utviklingen vi så før 2016, men denne har uteblitt. Etter 2016 har de tre største næringene i Nordland hatt samme veksttakt som nasjonal økonomi (med unntak av de petroleumsrelaterte sektorene).

figur 4.2

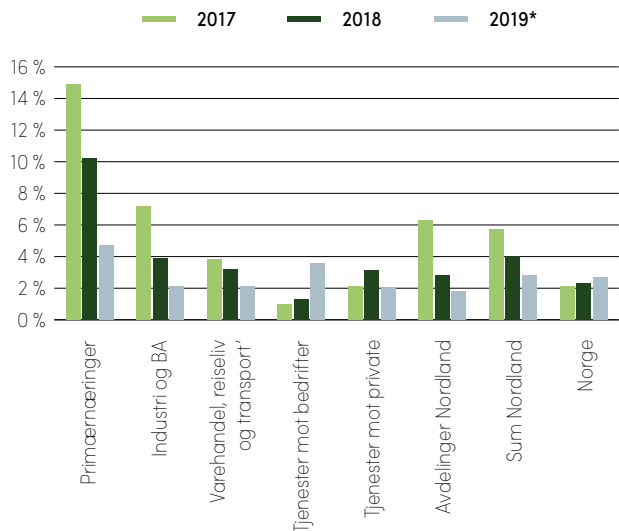
Utvikling i omsetning Nordland, Norge og underavdelinger Nordland. Indeks der omsetning i 2009 =100.



Nordland har mange underavdelinger av bedrifter med hovedkontor andre steder i landet. I alt er omsetningen i underavdelingene i Nordland 52 milliarder kroner, som utgjør 23,3 prosent av den totale omsetningen i Nordland. Underavdelingene tilordnes sin andel av omsetning i morselskapet etter antall ansatte, og utelates om morselskapet er lokalisert i samme fylke. Underavdelinger er mest vanlig i metallindustrien, varehandelen og innen eiendom og tekniske tjenester. Høyere vekst i underavdelinger enn i ordinære bedrifter i Nordland indikerer at eierskapet er lønnsomt for morbedriftene. Fra 2009 har veksten vært høyere enn i ordinære Nordlandsbedrifter, og mer enn det dobbelte av landsgjennomsnittet. Industribedrifter utgjør nesten 50 prosent av omsetningen i underavdelinger, fulgt av varehandel, reiseliv og transport med 40 prosent. Salten og Helgeland er de regionene med størst omsetning i underavdelingene, med henholdsvis 37 og 31 prosent.

figur 4.3

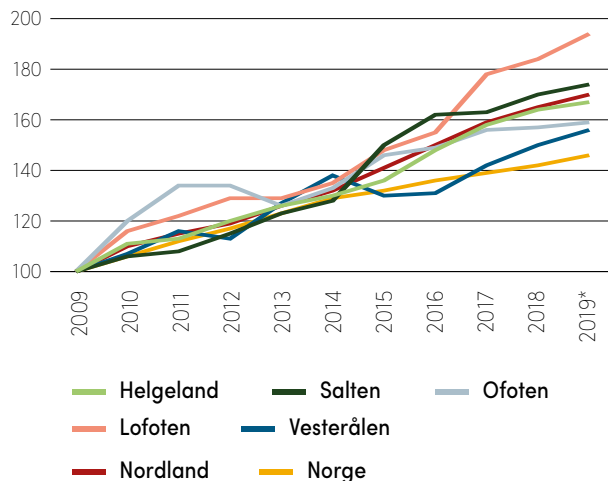
Vekst per hovedbransje 2017, 2018 og forventet vekst for 2019.



I 2018 fortsatte havbruk og fiskeri med den sterkeste veksten (10 prosent), fulgt av tjenesteyting mot bedrifter med 3,8 prosent. Alle sektorer, unntatt tjenesteyting mot bedrifter, hadde lavere veksttakt sammenlignet med 2017. Fortsatt vekst i industrien begrenses av full kapasitetsutnyttelse i flere av de store bedriftene, og mangel på arbeidskraft begrenser veksten i helse- og omsorgstjenester mot private. Også veksten i underavdelingene er svekket, i hovedsak på grunn av mangel på ny kapasitet for industribedriftene.

figur 4.4

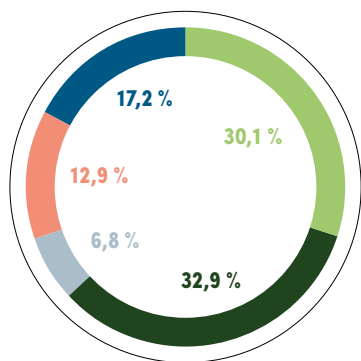
Vekst i omsetning per Nordlandsregion. Indeks der omsetning i 2009=100.



Av regionene i Nordland har Lofoten sterkeste vekst, drevet av økt aktivitet i havbruk, fiskeri, reiseliv og fiskeindustri. Lofoten og Salten har siden utgangen av 2015 opplevd høyere omsetningsvekst enn de øvrige regionene i fylket. Etter en vanskelig periode har Vesterålen igjen en god utvikling fra 2016. Veksten på Helgeland er i stor grad på fylkessnittet, mens i Ofoten har veksten blitt svekket etter 2016. Samtlige regioner ligger fortsatt over landsgjennomsnittet for 10-årsperioden. Det er verdt å merke seg at Lofotens befolkningsutvikling klart stimuleres av den økte aktiviteten.

figur 4.5

Regionenes andel av omsetning i Nordland i 2018 (prosent).

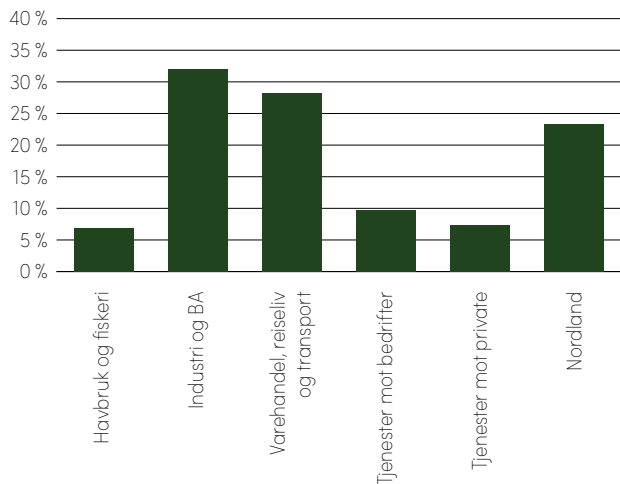


Ofoten Salten Helgeland
Lofoten Vesterålen

Figuren viser fordeling av omsetningen mellom regionene i Nordland. Saltens andel av omsetningen utgjør nå 32,9 prosent, som er en økning på 0,9 prosentpoeng sammenlignet med i 2009. Det er verdt å merke seg at finanskrisen påvirket Saltens andel negativt raskt, med en nedgang fra 34,2 prosent i 2008. Helgeland har 30,1 prosent, og andelen er tilnærmet uendret sammenlignet med 2009. Vesterålen har 17,2 prosent, en nedgang på 1,7 prosentpoeng fra 2009. Lofoten har 12,9 prosent, en økning på 1,3 prosentpoeng siden 2009. Ofoten har 6,8 prosent, som gir en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra 2009. Hvis regionene nord om Salten summeres, er de til sammen størst målt i omsetning, med Vesterålen som den viktigste av de nordligste regionene.

figur 4.6

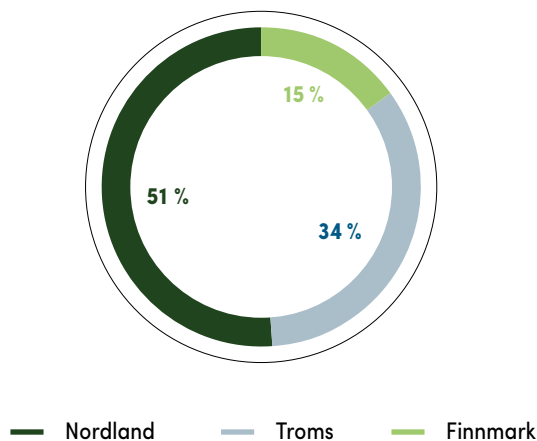
Underavdelingenes andel av totalomsetning i bransjer i Nordland i 2018.



I alt omsatte underavdelinger i Nordland for 52 milliarder i 2018. 3 av 10 kroner av omsetningen i industrien kommer fra underavdelinger, fulgt av varehandel, hotell og restaurant med 2,8 kroner per 10 kroner. Andelen er lavest i havbruk, med 68 øre per 10 kroner fra underavdelinger. Store internasjonale selskaper med kapitalkrevende produksjon er den vanligste typen underavdelinger i industrien. I varehandelen er det kjedebutikker i varehus og dagligvarehandelen som dominerer, og i reiselivet forekommer underavdelinger hyppigst som de større kjedehotellene i regionen. I tjenestesektoren er det innen elektro og eiendomsdrift at underavdelinger forekommer oftest. Den store betydningen av underavdelinger i industri og reiseliv viser viktigheten av attraktivitet for kapitalinvesteringer også utenfor Nordland for jobb- og verdiskaping.

figur 4.7

Fordeling av omsetning i morselskaper i Nord-Norge i 2017 (prosent).



En god sammenligning mellom fylkene i Nord-Norge gis av aktiviteten i morselskapene registrert i landsdelen. Dette er uten konsernaktiviteter. I sum er omsetningen i disse selskapene 245 milliarder kroner. Nordland sto for 51 prosent, eller 124,3 milliarder kroner, fulgt av Troms med 84,5 milliarder kroner og Finnmark med 36,2 milliarder kroner. Ser en tilbake til 2014, er Finnmarks andel uendret, Nordland har redusert sin andel med 1,5 prosentpoeng, og Troms har økt med 1,5 prosentpoeng. Nordland har dermed tapt noe terreng. Hovedårsaken ligger i større investeringer i offentlig regi og petroleumsnæringen, som skaper vekst i Troms og Finnmark på et høyere nivå enn i Nordland.

HANDELSKRIG SVEKKER VEKSTEN I NORDLANDSEKSPORTEN

Nordland er Norges femte største eksportfylke og står for om lag 7 prosent av Norges totale eksport, og 64 prosent av eksporten fra Nord-Norge. I 2018 ble det eksportert varer fra Nordland for 28,8 milliarder kroner, en økning av eksportverdien på 5 prosent sammenlignet med året før. Det betyr at fylket igjen har nådd ny eksportrekord. Veksten har vært høyere enn forventet, og skyldes i hovedsak økt eksport av fisk, som jevnt over i 2018 hadde høyere verdi per måned sammenlignet med 2017. Den norske kronen er fremdeles svak, og ekspertene mener den er undervurdert. Det gir god konkurransekraft internasjonalt, til tross for nedgang i kjøpekraft i enkelte markeder.

Økt eksport, økt press på samferdsel

Oktober 2018 har vært den beste eksportmåneden for norsk sjømat noensinne. Nordland, i likhet med landet som helhet, er svært avhengig av internasjonal handel, og i flere tiår har Nordland bidratt positivt til handelsbalansen nasjonalt. Både fiskeri og havbruk har hatt en jevn økning i eksportverdien de siste årene. Stadig flere av verdens markeder foretrekker norsk fisk, en fisk som kommer fra kalde, klare farvann og forvaltes på best mulig måte. Eksportverdien av fisk fra Nordland passerte 14 milliarder i 2018, og har aldri vært høyere. Høyere priser og økt etterspørsel, samt en gunstig valutasituasjon for den norske kronen har bidratt til den positive utviklingen i næringen. Etterspørselen i EU-markedet har vært sterk og bidratt til rekordverdier for flere arter. Spesielt Frankrike har tatt unna store volumer av hvitfisk. Det gode været på starten av året ga dessuten høyere fangster og økt eksport av fersk torsk. Høyere priser, spesielt på klippfisk, saltfisk og fersk fisk, som følge av økt etterspørsel i Portugal og Spania, gir positive virkninger for den norske eksportverdien. Laks har i løpet av året 2018 den høyeste månedlige gjennomsnittsprisen som

er blitt registrert, i tillegg fortsetter de høye torske- og hyseprisene å trekke opp verdien på norsk sjømat. I juli 2018 kom dessuten nyheten om at Kina opphevet utestengelsen av Nordland, Troms og Sør-Trøndelag, noe som også har gitt utslag i økt eksport av laks sammenlignet med året før. Fylkene har siden 2015 vært utestengt fra det kinesiske markedet på bakgrunn av frykt for fiskesykdommer som PD og ILA, som var påvist både i Nordland, Troms og Sør-Trøndelag.

Til tross for den positive utviklingen i eksport av fisk fra Nordland, ser man noen begrensninger for den fremtidige utviklingen. Økt eksport gir også økt press på infrastrukturen. Eksport ut til sluttmarkedet skjer ofte langs veiene, og det er betydelige verdier som transporteres langs vegnettet i Nordland. I tillegg holder svært mange av aktørene i sjømatnæringen til på øyer, hvor man er avhengige av båttransport for å kunne få varene ut i verden. I 2017 var Værøy den største fiskerikommunen i fylket målt i tonn, og kommunen er avhengig av transport langs sjø. En innskrenkning av eksempelvis fergetilbud kan dermed gi negative utslag for eksportverdien fra hele Nordland. Det samme gjelder for en del av lakse-

Fiskehjeller i Henningsvær.
Foto: Terje Rakke, Nordic Life,
www.nordnorge.com



slakteriene i fylket. Disse stedene blir svært sårbare i forhold til logistikk utfordringer og mangel på arbeidskraft. For å kunne fasilitere sjømatnæringen, stilles det høyere krav til kapasitet og utvikling av vegnettet i fylket, samt at fylket opprettholder og forbedrer eksisterende ferjetilbud.

Handelskrigens betydning for Nordland

Eksportverdien for metall og kjemiske produkter har hatt en økning på beskjedne 1,5 prosent, sammenlignet med veksten fra 2016 til 2017 som var hele 14 prosent. Markedet og etterspørselen har vært forholdsvis stabil, men kronekursen har gitt positiv utvikling også for eksportører av metaller og kjemiske produkter.

Den pågående handelskrigen mellom USA og Kina kan også gi utslag i den norske økonomien. En nedgang i USA vil også merkes på det norske markedet. Handelskrig med større grad av proteksjonisme betyr mindre etterspørsel i verden for norske varer. Det betyr at mindre handel mellom de to stormaktene USA og Kina kan bremse hele verdenshandelen. For tiden har kanskje ikke Norge mye å frykte, men vi har en

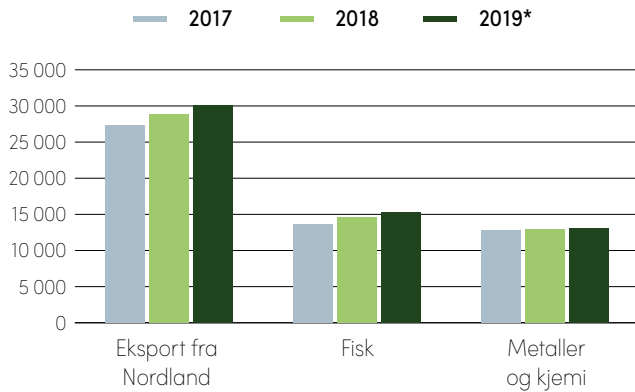
liten og åpen økonomi som kan trues av lavere etterspørsel av norske varer. Dette erfarer nå viktige eksportører fra Nordland som Yara, Elkem og Alcoa gjennom USAs innføring av tollbarrierer. Det kan i neste omgang gi utslag i eksport av metaller og kjemiske produkter fra Nordland.

Eksporten i 2019

SSB forventer fortsatt vekst i norsk eksport, men at den økonomiske veksten internasjonalt vil avta. Spesielt gjelder det for euroområdet og USA på grunn av politisk uro og handelsrestriksjoner. Det vil medføre svakere internasjonal markedsvækst, som igjen vil påvirke etterspørselen etter norske eksportvarer. Likevel ventes den norske olje- og gass eksporten å øke, og Aasta Hansteen kan gi positive ringvirkninger for fylket. Kvotene for NVG-sild økes kraftig, men lavere kvoter for torsk, hyse og sei, samt stigende renter bidrar til en alt i alt svakere vekst i 2019 sammenlignet med 2018.

figur 5.1

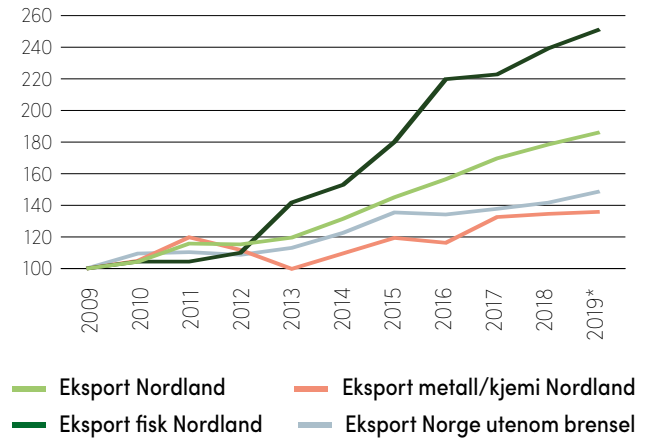
Eksport av tradisjonelle varer fra Nordland (SSB). Tall i milliarder kroner.



I 2018 ble det totalt eksportert varer fra Nordland for 28,8 milliarder kroner. Veksten fortsetter og skyldes i hovedsak eksport av fisk, som økte eksportverdien med 7,4 prosent. Veksten for metaller og kjemi har til sammeligning økt med 1,5 prosent. Varslet lavere kvoter for 2019, samt stigende renter tyder på en lavere vekst neste år, med prognoser for 5 prosent vekst i fiskeeksport og 1 prosent vekst i eksport av metaller og kjemi.

figur 5.2

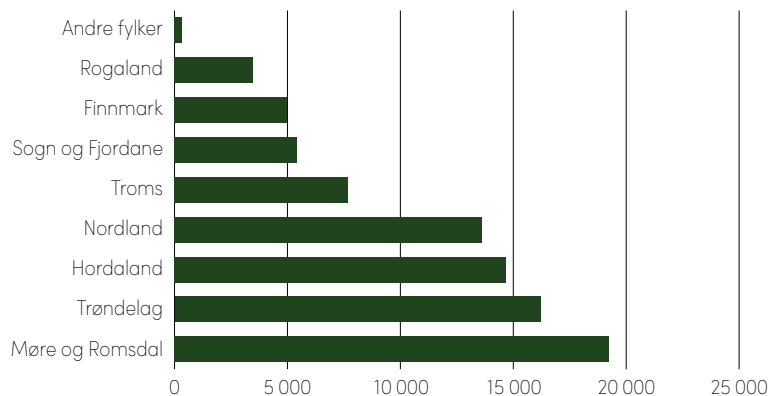
Utvikling i eksport fra Nordland 2009–2019 (SSB).



Indeksverdien for eksporten fra Nordland er 186,2 ved årets utgang 2018. Det betyr at eksporten ligger 1,8 ganger høyere sammenlignet med 2009. Den nasjonale veksten har vært langt lavere, med en indeksverdi på 148,8. Som figuren viser er indeksverdien for eksport av fisk fra Nordland formidabel, en verdi på 251,3. Økt produksjon og etterspørsel har bidratt til denne veksten. Tilsvarende verdi for metaller og kjemiske produkter er litt under nasjonalt snitt, med en verdi på 135,9.

figur 5.3

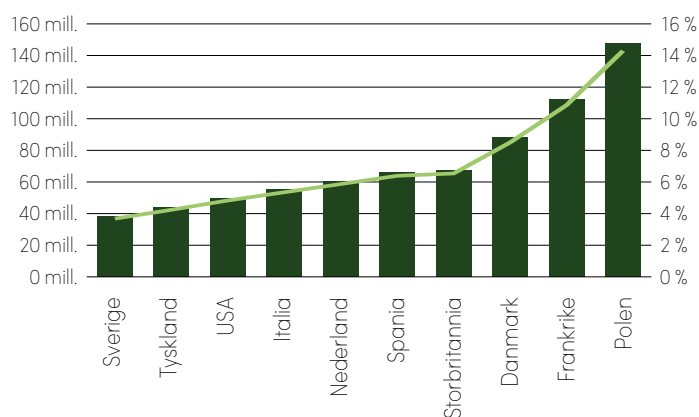
Eksport av fisk i 2017 (SSB).



Målt i eksport av fisk havner Nordland på en fjerdeplass etter Hordaland, Møre og Romsdal og Trøndelag i 2017, og står for om lag 14 prosent av landets totale eksport av fisk. Det er viktig å merke seg at en del av fisken sendes til andre fylker før det eksporteres ut av landet. Det vil si at eksportomsetningen registreres andre steder i landet selv om produksjonen fant sted i Nordland.

figur 5.4

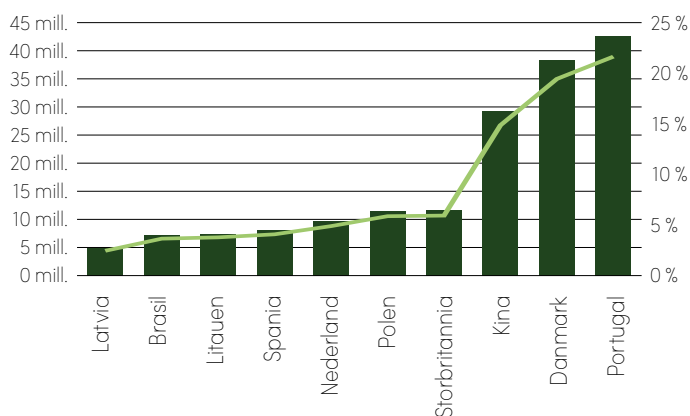
Eksportland laks, Norge 2017 (SSB).



Det ble solgt 263 000 tonn laks fra Nordland i 2017, og Nordland er dermed Norges største oppdrettsfylke. Omtrent 50 prosent av salget i Nord-Norge kom fra Nordland, og fylket sto for om lag 20,6 prosent av den nasjonale produksjonen. Polen og Frankrike står for den største andelen, med henholdsvis 14 og 11 prosent av den totale eksporten av norsk laks.

figur 5.5

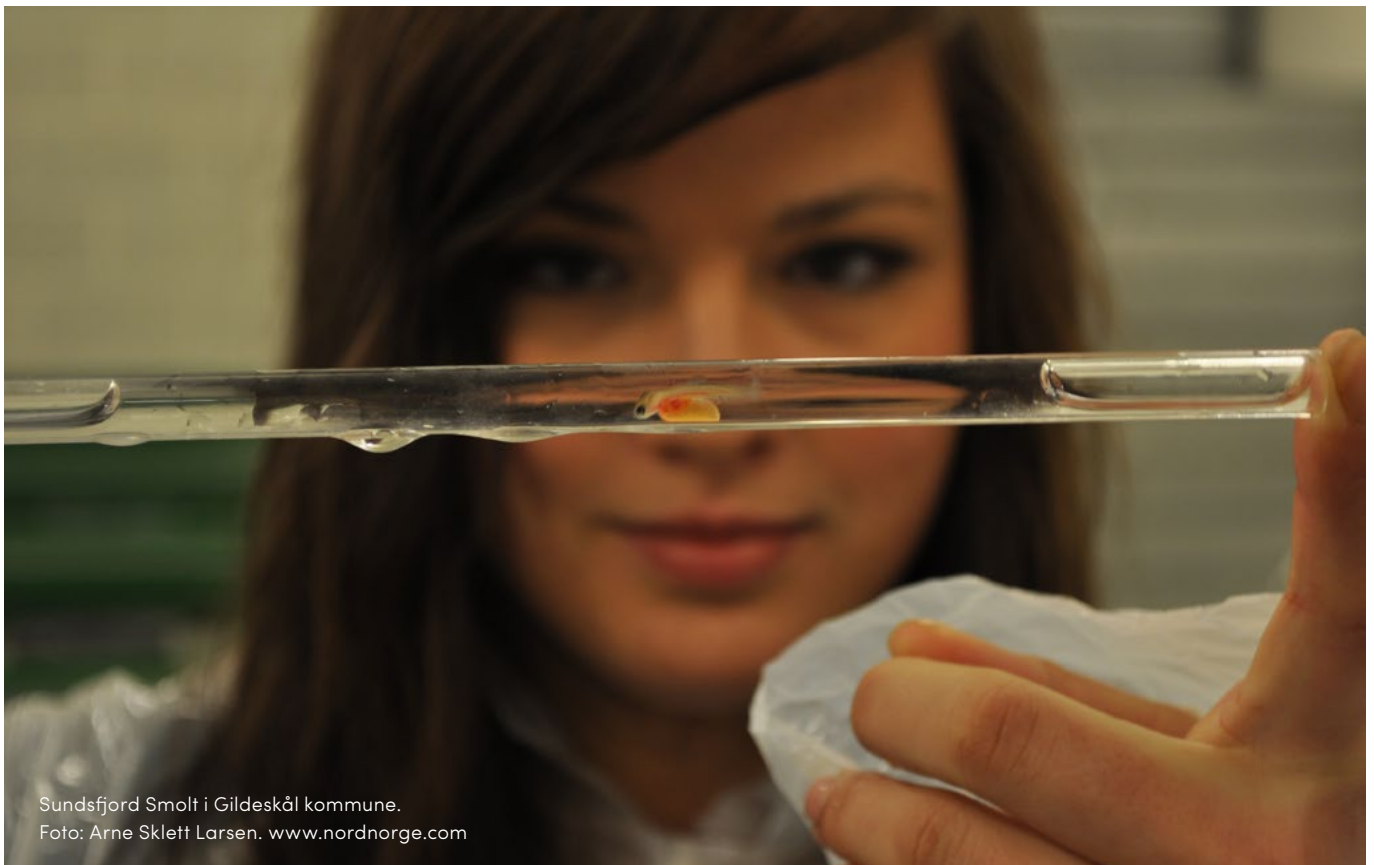
Eksportland torsk, Norge 2017 (SSB).



Norsk torsk eksporteres i all hovedsak til Portugal og Danmark. Om lag 22 prosent av all torsken fra Norge går til Portugal, og om lag 20 prosent går til Danmark. Nordland står for en andel av Norges totale eksport av torsk på om lag 26 prosent.

FLAKS AT VI HAR LAKS

Driftsresultatet for Nordlandsbedriftene var på 16,7 milliarder kroner, og underavdelingene bidro i tillegg med 4,5 milliarder kroner. I sum utgjorde det 21,2 milliarder, eller 40 000 kroner i minuttet. I snitt har bedriftene i Nordland en driftsmargin på 9,8 prosent. Det er klart bedre enn landsgjennomsnittet på 6,2 prosent, og det som skiller oss ut er havbruksnæringen. Sammenligner vi driftsmarginen i næringslivet utenom havbruksnæringen, er lønnsomheten nærmere det nasjonale snittet med 6,7 prosent. Økte produksjonskostnader i havbruksnæringen, og dermed litt svekkede marginer, gjorde at driftsmarginen totalt sett falt moderat i Nordland i 2018.



Sundsfjord Smolt i Gildeskål kommune.
Foto: Arne Sklett Larsen. www.nordnorge.com

Bedriftene skaper store verdier for eiere, ansatte og samfunnet. I sum hadde bedriftene og underavdelingene en verdiskaping på 67,1 milliarder kroner i 2018. Verdiskaping er her målt som driftsresultat + lønnskostnader. Måler vi i forhold til omsetning legger nordlandsbedriftene igjen 31,8 kroner per omsatt 100-lapp i verdiskaping. Til sammenligning er det nasjonale gjennomsnittet 26,8 kroner. Høy produktivitet, gunstig kronekurs for eksportørene og lave finanskostnader bidro til de høye marginene.

14 av 15 av de siste årene over landsgjennomsnittet

Høy lønnsomhet har vært mulig over så lang tid som følge av heldige kombinasjoner av gode konjunkturer for flere sektorer. I de første 4 årene etter finanskrisen i 2009 leverte industrien store overskudd gjennom sin internasjonale konkurransevne, samtidig hadde de næringslivsrettede tjenesteyterne gode marginer. De første signalene om økende priser på laks kom i 2014. Fra da og frem til 2018 er det laksen som har levert historisk god lønnsomhet, og skapt store ekstra inntekter til Nordland, mens verdiskapingen i andre næringer har vært mer stabil. Fortsatt eies mye av havbruksnæringen lokalt, og interessen for å reinvestere overskudd i egen næring er høy. Investeringene knytter seg blant annet til fiskehelse, produksjonskapasitet og ny teknologi for å flytte produksjonen lengre til havs. Kontrasten er stor til den kraftforedlende industrien, hvor eierskapet i stor grad ligger utenfor landet. Bidraget til disse eierne er store, noe som gjør det attraktivt å eie

disse bedriftene. Dette har ført til store internasjonale oppkjøp, som for eksempel Elkem Bluestar i Sørfold og Mo i Rana. Også i produksjon av fiskefôr skapes det store industrielle gevinster for eiere utenfor regionen. Attraktivt eierskap i Nordland er nøkkelen til investeringsvilje. På samme tid er Nordland helt avhengig av ekstern kapital. Unntaket er havbruk, der det er bygget opp en lokal kapitalbase. Vi må gjøre oss attraktive for internasjonale investeringer i ny virksomhet, slik at vi kan levere mer. Tallene viser at det er lønnsomt å investere i Nordland.

Lønnsomhetstoppen

De siste 6 årene har havbruk og fiskeri vært den mest lønnsomme sektoren i Nordland. Nivået er høyt, med en driftsmargin på hele 29 prosent i 2018. Nivået falt litt sammenlignet med de to foregående årene, men det er fortsatt tre ganger høyere enn gjennomsnittet for Nordland. Havbruk og fiskeri hadde et driftsresultat på 7,1 milliarder kroner, av en omsetning på 24 milliarder kroner. Innen havbruk hadde Vesterålen det største driftsresultatet med 2,8 milliarder kroner, fulgt av Salten med 2,5 milliarder. I fiskeriene skapes hoveddelen av overskuddet i Vesterålen og Salten gjennom eierskap til en rekke moderne fiskefartøyer. Utover våren 2019 leveres nye fiskefartøyer til Lofoten og Salten. Disse fartøyene har lavere driftskostnader og større fangstkapasitet, som ventes å gi positiv lønnsomhetsutvikling. Verdiskapingen i havbruk og fiskeri er formidabel med 10,4 milliarder kroner i 2018. Det er hele 38,8 kroner per omsatt 100-lapp.

Tjenesteprodusentene drar opp utenom havbruk og fiskeri

Leverandører og tjenesteprodusenter mot bedrifter nådde en driftsmargin på 10,2 prosent i 2018. Driftsresultatet i sektoren var 3,5 milliarder kroner pluss driftsresultat i underavdelinger på 1,8 milliarder kroner. Verdiskapingen var 13,3 milliarder kroner og 37,9 kroner per omsatt 100-lapp. Tjenestesektoren bidrar til at resten av næringslivet fungerer bedre enn om de måtte produsere alle tjenester selv. God og stabil økonomi i bedriftene reflekteres i fortsatt høyt konsum av tjenester. Gode marginer oppnås i både eiendom, rådgivning, IKT og kommunikasjon. Mange bedrifter moderniserer nå IKT-systemer for å effektivisere og automatisere prosesser, og dette bidrar til høy etterspørsel og betalingsvillighet for slike tjenester. Den største tjenesteproduksjonen finner man i Bodø, Mo i Rana og Narvik. Nordland har fortsatt under gjennomsnittlig sysselsetting og omsetning i tjenester mot bedrifter. Det bør gjøres en innsats for å øke bevisstheten om å kjøpe en større andel av tjenester i regionen. En slik innsats vil øke sysselsetting, mangfoldet av lokale tjenestetilbydere, og gi grobunn for utvikling av bedrifter som kan hevde seg i det nasjonale markedet. Et godt eksempel på en slik bedrift er DIPS i Bodø.

Industri og BA

Industri og bygg og anlegg er den tredje største bidragsyteren til Nordlands driftsoverskudd. 3,7 milliarder kroner ble skapt i lokale bedrifter, og ytterligere 3 milliarder kroner i underavdelinger. Driftsmarginen var på 6,8 prosent, nesten uendret fra 6,9 prosent i 2017. Industribedriftene har i perioden økt marginen som følge av gunstig valutakurs. Økende uro som følge av Brexit, og tendenser til handelskrig mellom USA og Kina, kan gi svakere etterspørsel for eksportbedriftene i 2019 med marginfall som resultat.

Verdiskapingen i industrien var 14 milliarder kroner i 2018 og klart størst i Nordland. I tillegg har industrien de største underavdelingene. Verdiskapingen i underavdelingene i industrien var 6,3 milliarder kroner. Industrien bidro dermed med 20,3 milliarder kroner totalt, moderat mer enn i 2017. Økende priser på elektrisk kraft fra sommeren 2018, ga marginfall i industrien, som er avhengige av store mengder kraft. I næringsmiddelindustrien øker volumene uten at de klarer å hente dette igjen i større marginer. For bearbejdede fiskeprodukter har det vært et marginfall. Kjedenes makt er stor, og øker i takt med konkurransen. I byggenæringen beskrives konkurransen som meget sterk. Det har vist seg svært vanskelig å konkurrere med utenlandske selskaper, med andre arbeidstakerkostnader og krav enn norske bedrifter møter. En rekke konkurser i 2018 vitner om avskalling fra næringen av norske aktører, med unntak av mindre bygg- og anleggsbedrifter med lokale og mindre oppdrag.

Lavest driftsmargin har varehandel, reiseliv og transport

Varehandel, reiseliv og transport er fylkets nest største næring, men hadde den laveste driftsmarginen med 4,0 prosent i 2018. Det var et moderat fall fra året før, da nivået var 4,3 prosent. Driftsresultatet var på 2,1 milliarder kroner og legger vi til underavdelinger i fylket var driftsresultatet i sum 2,8 milliarder kroner. Verdiskapingen var 13,9 milliarder kroner og nest størst i Nordland. Underavdelingene i sektoren skapte i tillegg 3,7 milliarder kroner. I alt var verdiskapingen 17,6 milliarder kroner.

Varehandelen følger normalt velstandsutviklingen i samfunnet. Sterk konkurranse fra netthandel svekker lønnsomheten i varehandelen i fylket. I reiselivet var marginnivået tilnærmet uendret, mens det for landtransport er sterkt press på marginene. Økte dieselpriiser som ikke kompenseres ut i økte utsalgspriser samt internasjonal konkurranse er viktige forklaringer.

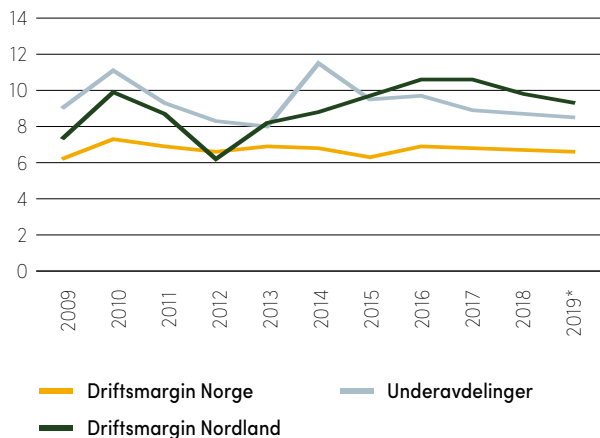
i

Høy verdiskaping

Verdiskapingen i nordlandsbedriftene nådde 54 milliarder i 2018, en økning på 900 millioner fra 2017. Underavdelingene i Nordland skapte i tillegg 13 milliarder. I alt var verdiskapingen i Nordlands bedrifter 67,1 milliarder kroner i 2018, moderat mer enn i 2017. Verdiskaping er her målt som driftsresultat + lønnskostnader. Verdiskaping i forhold til omsetning gir en pekepinn på bærekraften i næringslivet. Nordlandsbedriftene legger igjen 31,8 kroner i verdiskaping per omsatt 100-lapp, mot 26,2 kroner i snitt for Fastlands-Norge. Verdiskapingen i Nordland er dermed 5,6 prosentpoeng høyere enn det nasjonale gjennomsnittet. Vår store eksport av råvarer aktualiserer strategier for å sikre økt bearbejding i Nordland, noe som igjen vil styrke verdiskapingen. Alle regionene i Nordland har en verdiskaping per omsatt krone som ligger over landsgjennomsnittet. Årsaken er havbruksnæringsens ekstraordinære bidrag.

figur 6.1

Driftsmargin for bedrifter i Nordland, underavdelinger i Nordland og Norge.

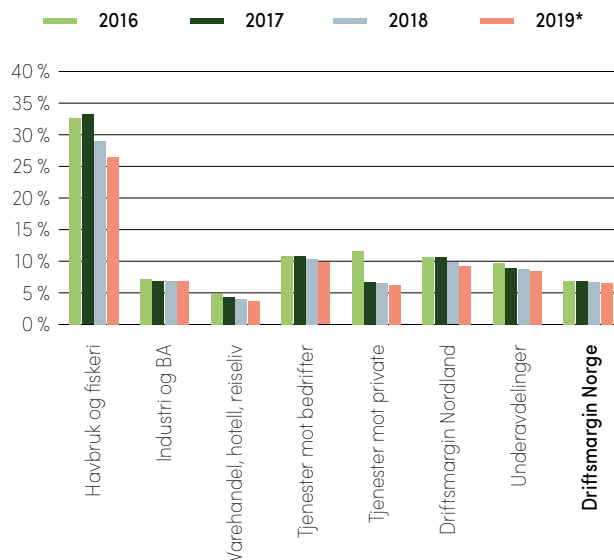


Driftsmarginen i Nordland var 9,8 prosent i 2018. Til sammenligning var den 6,7 prosent i Norge. Nordlandsselskapene hadde et driftsresultat på 21,2 milliarder kroner, hvorav 4,5 milliarder kroner kom fra underavdelingene.

Havbruk og fiskeri hadde fylkets mest lønnsomme drift i 2018 med en driftsmargin på 29 prosent, men dette er noe ned fra toppen på 33,2 prosent i 2017. Lavest margin har varehandel, reiseliv og transport med 4 prosent. I 2018 har både bedriftene og underavdelingene i Nordland hatt bedre lønnsomhet enn fastlands-Norge. Det er utsikter til fall i lønnsomheten for 2019, som følge av økende kostnader og økt konkurranse.

figur 6.2

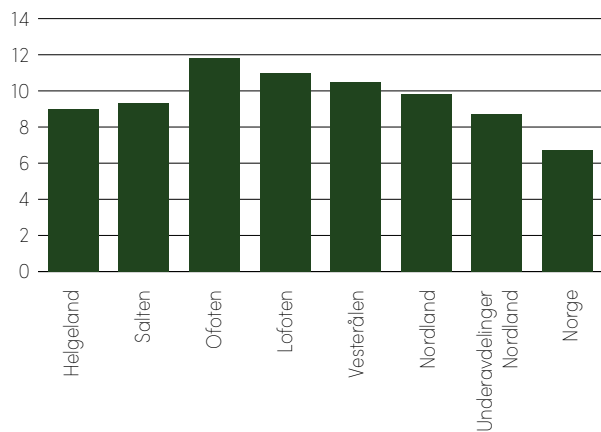
Driftsmargin per sektor Nordland og Norge.



Fremdeles har havbruk og fiskeri den høyeste driftsmarginen med 29 prosent, men utflating av både produksjonsvolumer og pris på oppdrettslaks sammen med økende produksjonskostnader drar ned lønnsomheten noe for 2018 og 2019. Nest høyest driftsmargin har tjenesteyterne mot bedrifter med 10,3 prosent i 2018. Industri og BA hadde en driftsmargin på 6,8 prosent, mens varehandel, hotell og reiseliv hadde 4 prosent. Underavdelingene gjorde det også godt med 8,7 prosent. I forhold til landsgjennomsnittet er driftsmarginen 3,2 prosentpoeng høyere. Bedriftene har utsikter til svakere vekst i omsetning, og svakere nivå på driftsmarginene etter en rekke svært gode år.

figur 6.3

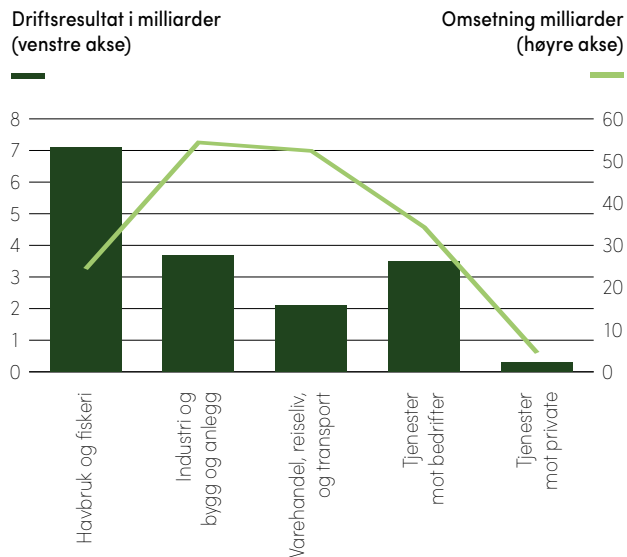
Lønnsomhet per region i Nordland (driftsresultat i prosent av omsetning, 2018).



Ofoten og Lofoten hadde Nordlands høyeste driftsmargin i 2018 med 11,8 og 11 prosent. Meget god drift i havbruksselskapene og tjenester mot bedrifter er hovedforklaringen. Helgeland og Salten, begge med betydelig innslag av kraftforedlende industri, hadde en lavere lønnsomhet enn regionene Ofoten, Lofoten og Vesterålen. I kroner bidro Salten mest med 5,2 milliarder, godt foran Helgeland med 4,4 milliarder, Vesterålen med 2,9 milliarder, Lofoten med 2,3 milliarder og Ofoten med 1,3 milliarder. Nordlands driftsresultat var således 40 000 kroner hvert eneste minutt over året, og 2,4 millioner kroner per time.

figur 6.4

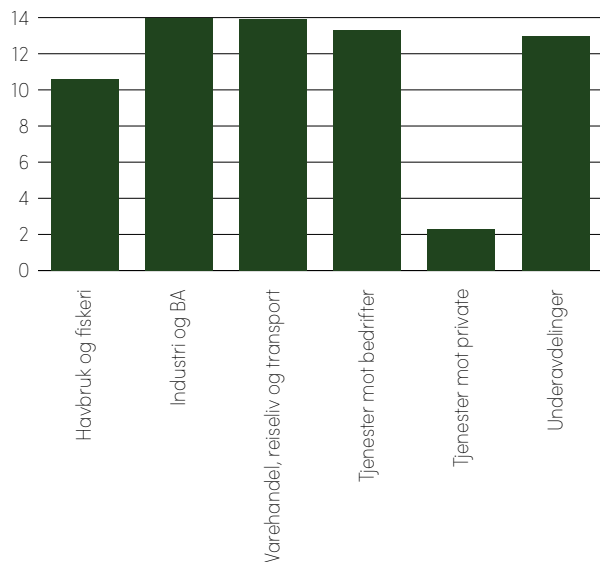
Driftsresultat og omsetning per sektor i 2018 (tall i milliarder kroner).



Driftsresultatet i havbruk og fiskeri var høyest for 6. året på rad med 7,1 milliarder, av en omsetning på 24,4 milliarder. Dette ga en driftsmargin på 29 prosent. Tjenester mot bedrifter hadde et driftsresultat på 3,5 milliarder, og omsatte for 34,3 milliarder (10,3 prosent margin). Industri og BA omsatte for 54,4 milliarder, og leverte et resultat på 3,7 milliarder (6,8 prosent margin). Tjenester mot private hadde et driftsresultat på 300 millioner av en omsetning på 4,5 milliarder. Dette ga en margin på 6,5 prosent. Varehandel, reiseliv og transport leverte et driftsresultat på 2,1 milliarder av en omsetning på 52,4 milliarder. En margin på 4 prosent.

figur 6.5

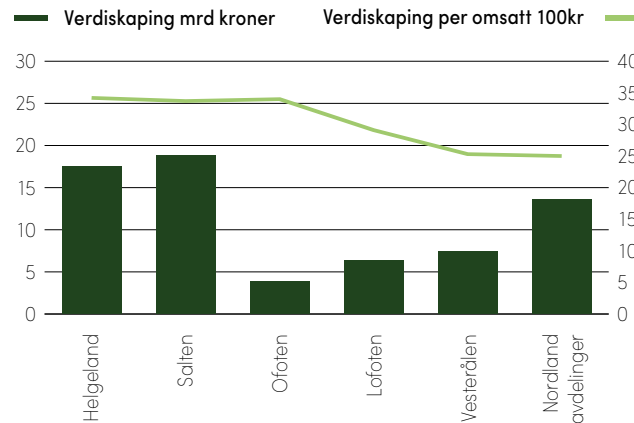
Verdiskaping per sektor (i milliarder kroner) i 2018.



Nordlandsbedriftene hadde en verdiskaping på 54,1 milliarder kroner i 2018. Underavdelingene sto i tillegg for 13 milliarder kroner. Verdiskapingen økte med 2,2 prosent sammenlignet med året før. Industrien var den største verdiskaperen med 14 milliarder kroner, etterfulgt av varehandel, reiseliv og transport med 13,9 milliarder kroner og tjenester mot bedrifter med 13,3 milliarder kroner. Havbruk og fiskeri skaper 10,6 milliarder kroner, og tjenester til private 2,3 milliarder kroner. 10 av 13 milliarder kroner som ble skapt av underavdelingene kom fra verdiskaping i kraftforedlende industri og eiendom. Betydningen internasjonal handel har for Nordland er tydelig. Nordlands to viktigste eksportnæringer, industri og havbruk, eksporterte for 30 milliarder kroner, og sammen med underavdelingene la de igjen imponerende 34,1 milliarder kroner i verdiskaping.

figur 6.6

Verdiskaping per region, 2018.



Salten hadde den største verdiskapingen av regionene i Nordland med totalt 18,8 milliarder kroner, i tillegg til 4,9 milliarder kroner i underavdelingene. Det tilsvarte 33,7 kroner i verdiskaping per 100 kroner omsatt. Helgeland hadde en verdiskaping på 17,5 milliarder kroner, i tillegg til 4,8 milliarder kroner fra underavdelingene. Verdiskapingen tilsvarte 34,2 kroner per 100 kroner omsatt, altså moderat over Salten. Så fulgte Vesterålen med 7,4 milliarder kroner, og 685 millioner kroner i underavdelingene. Verdiskaping per omsatt krone i Vesterålen var 25,3 kroner per 100 kroner omsatt. Lofoten hadde den fjerde største verdiskapingen med 6,4 milliarder kroner, og 429 millioner kroner i underavdelinger. Verdiskaping per 100 kroner omsatt var 29,1 kroner. Ofoten var den minste regionen målt i verdiskaping med 3,9 milliarder kroner, i tillegg til 1,9 milliarder kroner i underavdelingene. Per 100 kroner omsatt var verdiskapingen i Ofoten 34 kroner. Nasjonalt gjennomsnitt i 2018 var en verdiskaping på 26,8 kroner per omsatt 100 kroner.

FOKUS PÅ UTVALGTE NÆRINGER

Bygg og anlegg

Bygg- og anleggsnæringen i Nordland har hatt en betydelig vekst de siste årene, og målt i omsetning har veksten vært på 5,2 milliarder kroner eller 50 prosent fra 2008 til 2016. Næringen sysselsatte i 2017 nærmere 10 800 personer. Det er for tiden stor aktivitet i næringen i Nordland, og store utbyggingsprosjekter rundt i hele fylket bidrar til høy sysselsetting.

Mye av aktiviteten i 2018 har vært knyttet til store samferdselsprosjekter som E6 Helgeland, Hålogalandsbrua, Bypakke Bodø, samt tunneloppgraderinger. Offentlig sektor har også gjennomført store investeringer i nybygg og rehabilitering av bygningsmasse. Ett av de områdene det investeres mest i er helse- og omsorgsbygg, hvor rehabilitering av sykehuset i Bodø er ett av de største prosjektene. Det er også mange eksempler på nye skolebygg som er under oppføring eller som har blitt ferdigstilt. Det investeres i tillegg mye innen vann-, avløp og renovasjon.

Næringslivet har vist stor investeringsvilje, og sjømatsektoren og den kraftkrevende industrien har gjennomført

flere store byggeprosjekter. I sjømatsektoren har mye av investeringene vært knyttet til økning i produksjonskapasitet og effektivisering av drift, mens den kraftforedlende industrien investerer i miljøtiltak.

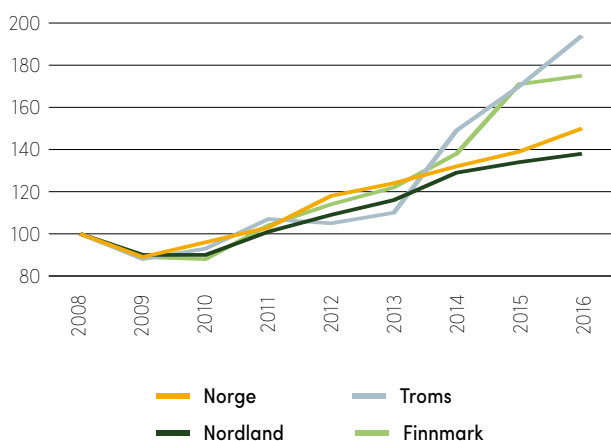
Mange store boligprosjekter ble ferdigstilt i 2018. Veksten sammenlignet med 2017 kom særlig for leilighetsbygg, men det var også god vekst for andre typer boliger.

Utsiktene for 2019

Flere av de store byggeprosjektene i offentlig regi er i en avsluttende fase, og investeringsnivået vil falle noe da nye prosjekter ikke vil klare å kompensere for dette aktivitetsfallet. Det har også blitt realisert en rekke større boligprosjekter i 2018, og det er tegn på at boligutviklere vil være noe mer avventende i forhold til å igangsette nye. Investering i private og offentlige næringsbygg, samt industrien vil bidra til å opprettholde en del av aktiviteten. Det er i sum ventet moderat nedgang i aktiviteten innen bygg og anlegg, sammenlignet med i 2018.

figur 7.1

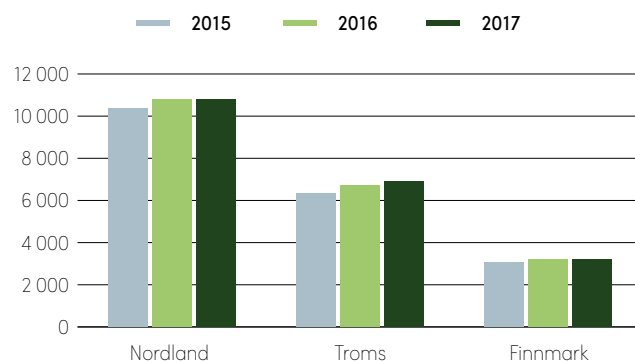
Omsetningsutvikling i perioden 2008–2016.
Indeks hvor 2008 = 100 (SSB).



Nordland har hatt en omsetningsvekst på om lag 38 prosent, men ligger likevel under både Troms og Finnmark, samt landsgjennomsnittet for omsetningsutvikling.

figur 7.2

Utvikling i antall sysselsatte innen bygg- og anlegg for perioden 2015–2017 (SSB).



Det er også Nordland som sysselsetter flest innenfor bygg og anlegg, men Troms har hatt den største prosentvise endringen i antall sysselsatte fra 2016 til 2017, med 219 nye sysselsatte. Tilsvarende tall for Nordland og Finnmark er 16 og 34.

Havbruk

Det ble solgt om lag 270 000 tonn laks og regnbueørret fra Nordland i 2018, en vekst på 3 prosent sammenlignet med 2017. Som tidligere kommer fisken som selges fra Nordland både fra produksjon i fylket og tilgrensende fylker. Dette skyldes at en del selskaper har produksjon utenfor Nordland, som slaktes og foredles her før den sendes til markedene. Noe av veksten skyldes at tidligere tildelte konsesjoner har kommet i full produksjon, samtidig som næringen har forbedret utnyttelsen av konsesjonene innenfor eksisterende biomassebegrensninger (MTB). I negativ retning trekker noen sykdomsutbrudd, samt fortsatt for høye nivåer av lakselus, noe som har ført til for tidlig utslakting på enkelte lokaliteter.

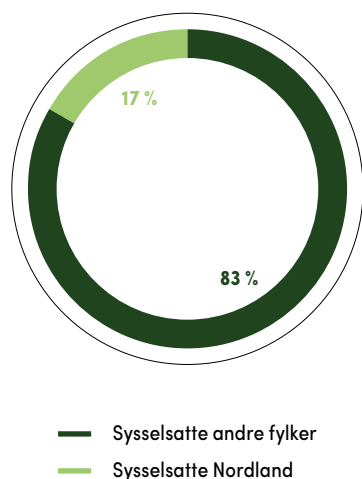
Snittprisen på laks har gått svakt ned sammenlignet med 2017, noe som gir et anslag på totalverdi på om lag 13,2 milliarder kroner. Kostnadene per produsert kilo matfisk i Nordland gikk ned med i underkant av 1 krone fra 2016 til 2017, etter en sammenhengende vekst siden 2009. Dette skyldes i første rekke reduksjon i fôrprisen og økning i fôrfaktoren sammenlignet med tidligere.

Utsiktene for 2019

For 2019 ventes det fortsatt volumvekst og svak prisvekst. Etter de siste vurderingene av lakseluspåvirkning på villfisk er det fortsatt grønt lys for MTB-vekst i alle områdene i Nordland, med unntak av Bindal som er i gul sone (uendret).

figur 7.3

Andel av sysselsatte i landet innenfor havbruk i 2017 (SSB).



I alt 1 319 personer var sysselsatt innen havbruk i 2017, noe som utgjorde 17 prosent av sektoren i Norge. Sammenlignet med 2016 har det vært en sysselsettingsvekst på over 10 prosent i Nordland.

tabell 7.1

Omsetning, verdiskaping og lønnsomhet i havbrukssektoren i 2016 (SSB).

Region	Omsetning	Verdiskaping	Driftsresultat
Helgeland	6 211 675	2 694 045	2 008 536
Salten	3 940 349	1 893 270	1 369 340
Vesterålen	1 378 172	601 667	392 624
Lofoten	536 080	265 451	187 235
Ofoten	460 227	235 323	191 463
Totalt Nordland	12 526 502	5 689 756	4 149 198

Lønnsomheten innen havbruk er svært god, og totalt for Nordland ble det i 2016 levert et driftsresultat på 4,1 milliarder kroner. Total verdiskaping i 2016 var på 5,7 milliarder kroner, og Helgeland og Salten var de regionene med størst verdiskaping innad i fylket.

Fiskeri

I Nordland ble det landet om lag 350 000* tonn (rund vekt) villfangst fisk fra norske og utenlandske fartøy i 2018, til en fangstverdi på om lag 3,25 milliarder kroner. Sammenlignet med 2017 var det noe lavere kvantum, og over 300 millioner i nedgang i fangstverdi. Verdiskapingen som følge av fiskerikativiteten var på over 2,6 milliarder kroner i 2017, kun slått av Møre og Romsdal (3 milliarder).

I alt 1 077 personer var sysselsatt innen fiske og fangst i 2017, med arbeidssted i Nordland. Dette var om lag som i 2016.

Nordland var det fylket i 2017 som sysselsatte flest innen fiske og fangst, med 23 prosent av totalt antall sysselsatte i Norge og 42 prosent av de sysselsatte i landsdelen.

Landinger av torsk, NVG-sild, lodde, sei og hyse utgjorde de største andelene av total landet volum, og torsk var som tidligere den viktigste arten med hensyn til fangstverdi, etterfulgt av NVG-sild, sei, hyse og blåkveite.

Målt i fangstverdi var de største kommunene Øksnes, Sortland og Værøy. De viktigste fiskeartene var torsk, sei og hyse, samt NVG-sild, lodde og makrell.

Utsiktene for 2019

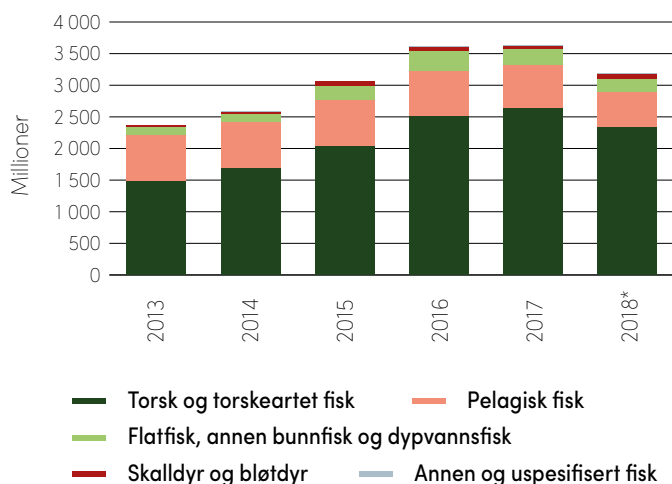
Den norsk-russiske kvoteavtalen for 2019 gir norske fiskere fortsatt høye kvoter for torsk og hyse, selv om kvantumet går ned. Seikvotene reduseres også, og samlet sett reduseres de norske hvitfisk-kvotene med om lag 59 tusen tonn. Fiskeindustrien har blitt mer effektive, og mer av fisken foredles før den sendes til markedet, noe som er positivt. Vi venter imidlertid at kampen om råstoffet fortsatt vil være hard for fiskeindustrien.

Det ventes vekst i landingene av NVG-sild som følge av at kvoten økes betydelig. Det er imidlertid ikke oppnådd enighet om fordelingen mellom kyststatene, og uttaket kan bli høyere enn de fastsatte totalkvotene. Etter åpning for ordinært loddefiske i 2018 er dette fisket stengt for 2019. Den totale makrellkvoten er også redusert, men grunnet manglende enighet om fordeling mellom landene som har fiskerettigheter vet man enda ikke hvilket utslag dette vil gi. Bearbeiding av pelagiske fiskearter har særlig betydning for fiskeindustrien i kommunene Værøy, Lødingen og Træna.

* Basert på foreløpige tall fra Fiskeridirektoratet og estimater for resten av 2018

figur 7.4

Fangstverdi fiskeri fordelt på hovedfiskeslag, Nordland (Fiskeridirektoratet).



Sammenlignet med 2017 var det noe lavere kvantum, og over 300 millioner i nedgang i fangstverdi. Det har blitt landet mindre torsk, hyse sei og NVG-sild i 2018 sammenlignet med 2017, noe kompensert av økte landinger av lodde, dypvannsreke, blåkveite og vassild. Selv om gjennomsnittsprisen (førstehåndsverdi) for torsk, hyse, blåkveite og uer har økt, kompenserer det ikke for prisnedgangen for de andre fiskeslagene.

Varehandelen

Det ble omsatt for 52 milliarder i varehandelen* i Nordland i 2017. Dette utgjorde 46 prosent av omsetningen i landsdelen, og 3,1 prosent av den nasjonale omsetningen. Til sammenligning utgjorde Nordlands innbyggere 4,6 prosent av befolkningen i Norge, så det er rimelig å anta en vesentlig handelslekkasje gjennom netthandel, hvor omsetning registreres i andre fylker.

Tabell 7.2 viser omsetningen per innbygger for varehandelen i Nordland. Innbyggere i fylket bruker i gjennomsnitt omtrent like mye penger på detaljhandelen som landsnivået, men har jevnt over et lavere forbruk til handel med og reparasjon av motorvogner, og agentur- og engroshandel.

Fra 2008 har omsetningen i varehandelen økt med 34,7 prosent i Nordland, mot 26,5 prosent i Norge. Dette kan forklares med at husholdningene i Nordland i denne perioden har hatt en inntektsvekst som har vært i toppsjiktet nasjonalt. I tillegg har flere store kjøpesenteretableringer og utvidelse av eksisterende bidratt til veksten. Omsetningen per sysselsatt innenfor varehandelen i fylket er 3,8 millioner kroner, mot 4,8 millioner i landet for øvrig. Fravær av større

netthandelsbedrifter i fylket som i stor grad er automatiserte, og dermed har høy omsetning per sysselsatt kan være en viktig forklaringsfaktor. I 2017 sysselsatte handelsnæringen i Nordland 13 679 årsverk.

Detaljhandelen alene omsatte for 22,5 milliarder kroner. For detaljhandelen er det 12 kommuner som har en omsetning per innbygger som ligger over snittet for fylket, mens 32 kommuner ligger under snittet. 11 av kommunene i fylket ligger over det nasjonale snittet. Dette gir et tydelig bilde på at de minste kommunene har et begrenset varehandelstilbud. Mange er derfor avhengige av å reise til regionale handelssentre. Sortland er et slikt eksempel, og er den kommunen med høyest omsetning per innbygger i detaljhandelen, med 127 872 kroner. Tjeldsund har lavest med 11 950 kroner.

Utsiktene for 2019

Prisvekst og økt rentenivå vil gi utslag i privatøkonomien til mange, og vil medføre at de blir litt mer forsiktige med pengebruken. Dette vil nok gi noe utslag i varehandelen.

* Varehandelen består av de tre næringskategoriene handel med og reparasjon av motorvogner, agentur- og engroshandel og detaljhandel.

tabell 7.2

Omsetning per innbygger i varehandelen (2017)

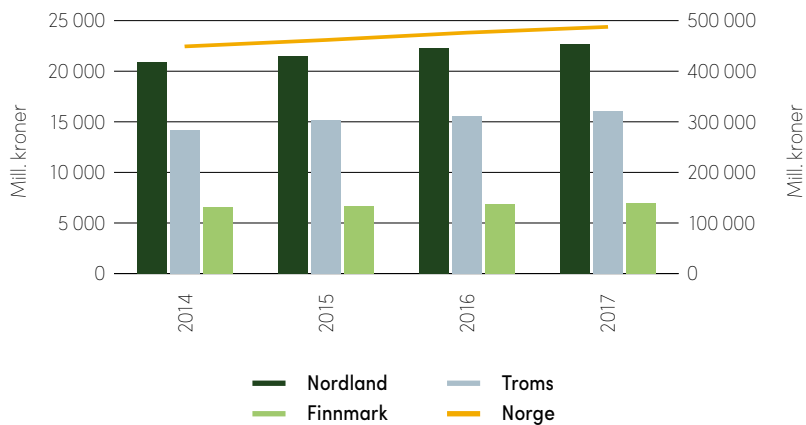
	Detaljhandel	Handel med og reparasjon av motorvogner	Agentur- og engroshandel	Varehandelen totalt
Nordland	82 000	30 000	91 000	203 000
Norge	84 000	49 000	176 000	309 000

Vi må henge med i utviklingen

Varehandelen er en av næringene som sysselsetter flest i Nordland, samtidig ser man at butikkene i stor grad er underavdelinger av nasjonale eller internasjonale konsern. Større nettbutikker med forretningsadresse i Nordland er nesten fraværende. Samtidig ser vi en kraftig omsetningsvekst i netthandelen i Norge. I første halvår i 2018 økte salget med 5,6 prosent. I hele 2017 økte netthandelen med 13,5 prosent. Netthandel skaper nye handlemønstre, og dette vil prege utviklingen i varehandelen i fylket. For å ta del i den nasjonale veksten er det viktig å tilrettelegge for fremtidsrettede handelskonsepter med utgangspunkt i Nordland. Fremtidsrettede logistikk- og distribusjonssystemer vil være en viktig del av dette. Ny teknologi vil endre salgskanalene slik vi kjenner dem i dag. Næringslivet i fylket må bygge kompetanse og finne forretningsmuligheter som følge av dette.

figur 7.5

Omsetning i detaljhandelen for Nordland, Troms og Finnmark, og Norge (SSB).



Fra 2014 til 2017 har omsetningen i detaljhandelen hatt en jevn økning, både for de nordnorske fylkene og landet som helhet. Ved utgangen av 2017 hadde Nordland, Troms og Finnmark en omsetning i detaljhandelen på henholdsvis 22,6, 16 og 6,9 milliarder kroner. I 2017 utgjorde den nordnorske omsetningen i detaljhandelen 9,3 prosent av den nasjonale.

Mineralnæringen

Nordland har en stor mineralnæring, og flere ressurser av nasjonal betydning. Disse ressursene er tilstrekkelig til å holde dagens produksjonsnivå i flere hundre år. Norge har f.eks. Europas viktigste forekomster av dolomitt, hvor alle som er i drift og de viktigste som kan gi fremtidig drift er i Nordland. Potensialet er stort for økt verdiskaping i fylket, hvor koblingen mellom mineralressurser, energi og en ledende prosessindustri kan gi nye muligheter.

I 2017 ble det tatt ut hele 12,9 millioner tonn salgbare masser i Nordland. Om lag 4,5 millioner tonn av dette ble skiptet med båt ut til markedet, hovedsakelig jernmalm og industrimineraler. Mineralnæringen i Nordland omsatte for 1,3 milliarder kroner i 2017, med en eksportverdi på 789 millioner kroner. Sammenlignet med 2016 økte omsetningen med over 17 prosent, og totalt uttak av masser (løsmasser og fast fjell, inkl. ikke salgbare masser) økte med over 10 prosent. Hovedandelen av denne økningen omfattes av salgbare masser.

De største bedriftene i Nordland målt i omsetning utvinner metalliske malmer og industrimineraler, mens det er noen få store og en rekke mindre bedrifter med uttak av

byggeråstoffer. I fylket er det også noen få bedrifter som utvinner naturstein. Norges eneste aktive jernmalmsgruve er lokalisert i fylket, mens det er 5 aktive gruver med uttak av industrimineraler.

i

NGU har laget prognoser for fylkesvise praktisk utnyttbare ressurser*. Nordland har ifølge oversikten 499 186 000 tonn tilgjengelige grusressurser, med en estimert levetid på 1 378 år. Tilsvarende prognose for kjente pukkeforekomster er 1 332 100 tonn, med en estimert levetid på 432 år.

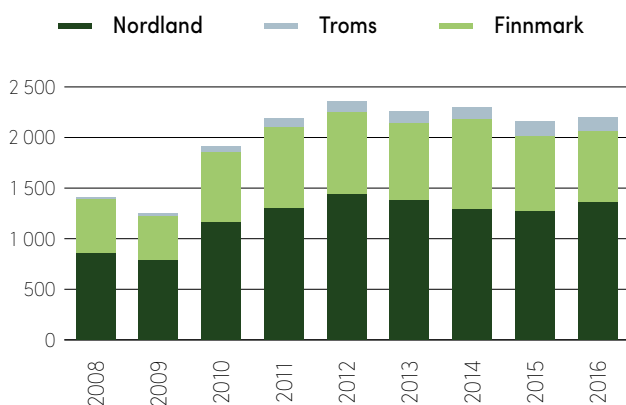
Utsiktene for 2019

Mineralnæringen er langsiktig, og omsetning og uttak styres blant annet av etterspørsel og global prissetting. For 2019 er det ikke ventet oppstart på noen nye forekomster som følge av at slike prosesser er krevende og tar lang tid. Selv med prissvingninger gjennom året antas det at snittprisene vil holde seg om lag på samme nivå som i 2018. Uttak og omsetning vil dermed bli om lag som de foregående årene.

* NGU (2017): Mineralske ressurser i bakken, oversikt og analyser 2016.

figur 7.6

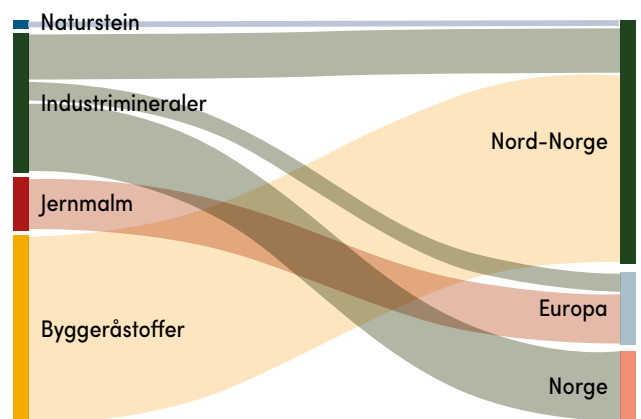
Omsetning innenfor mineralnæringen i Nord-Norge (Enviro Forvalt). Tall i tusen kr.



Omsetning og uttak i mineralnæringen i Nordland har vært på om lag samme nivå de siste årene, og det ventes lik utvikling i 2019.

figur 7.7

Varestrøm for mineraler med uttakssted Nordland



Hovedandelen av de ulike mineralene som tas ut i Nordland benyttes i landsdelen, hvor mesteparten av volumet er byggeråstoff. Industrimineraler som tas ut i fylket har også betydning for annen virksomhet i landsdelen, og enda større i resten av Norge. All jernmalm som tas ut eksporteres til europeisk stålindustri, mens en liten andel industrimineraler eksporteres direkte til Europa.

Tjenesteyterne

Næringslivstjenester omfatter en rekke ulike tjenester, deriblant omsetning og drift av fast eiendom, arkitekter og tekniske konsulenter, reisebyråer og reisearrangører og forskning og utviklingsarbeid. Bransjen som skiller seg vesentlig ut i Nordland er omsetning og drift av fast eiendom, som har mer enn tre ganger så stor omsetning som arkitekter og tekniske konsulenter, som ligger på andreplass. Omsetning og drift av fast eiendom består i stor grad av eiendomsselskaper, som sysselsetter relativt få personer. Totalt var det 922 som arbeidet i denne bransjen i 2017. Til sammenligning var det 3 800 som arbeidet innen forretningsmessig tjenesteyting. I denne bransjen finner man en rekke selskaper som leverer tjenester til eiendomsdrift, slik som rengjøring og anleggsgartnere. Samlet sysselsatte bransjene innenfor næringslivstjenester i overkant av 10 000 personer i 2017.

Det finnes også en rekke tjenesteytende selskaper som retter seg mot husholdninger. Eksempler på dette er privat undervisning, helse- og veterinærtjenester, kulturell tjenesteyting, underholdning og sport, og lønnet husarbeid. Det er også flere av selskapene innen næringslivstjenester som har

en betydelig andel av sitt salg mot husholdninger, slik som hoteller og restauranter. Det er en klar sammenheng mellom husholdningenes inntekter og forbruk av denne typen tjenester. Vedvarende vekst i kjøpekraften i fylket har over tid bidratt til en betydelig vekst i denne delen av næringslivet.

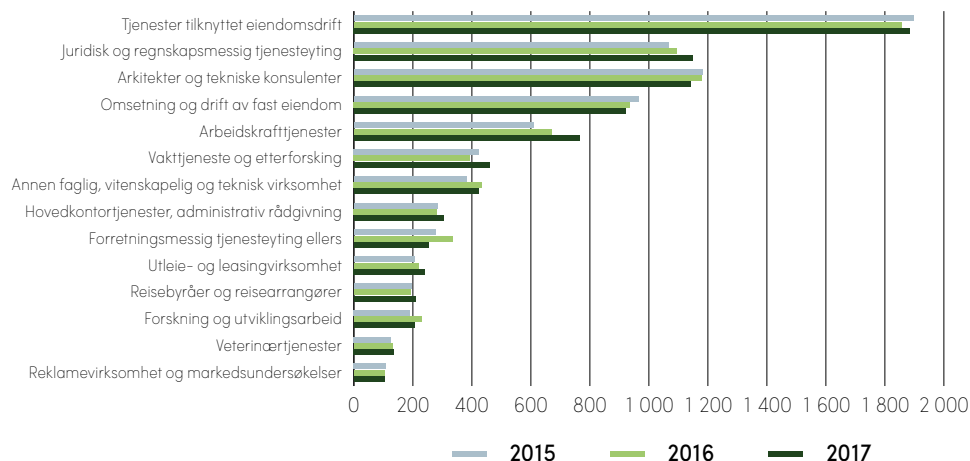
Utsiktene for 2019

Vi venter god vekst blant de næringslivsrettede tjenesteyterne i 2019. Sterkest vekst forventer vi innen kunnskapsintensiv forretningsmessig tjenesteyting (KIFT). Dette er en sektor som yter tjenester med høyt innhold av kunnskap til andre bedrifter og offentlige virksomheter. Veksten vil i stor grad være knyttet til investeringer og aktivitet i store næringer som industri, bygg og anlegg og sjømat. KIFT bedriftene er oftest lokalisert i de større byene i fylket, og det er her vi venter at mye av veksten vil komme.

Blant de husholdningsrettede tjenesteyterne venter vi sterkest vekst innen privat omsorg, noe som kommer til å bli en stor næring i årene som kommer som følge av en større andel eldre i befolkningen.

figur 7.8

Syssetning næringslivstjenester i Nordland, 2015–2017 (SSB). Millioner kroner.



I sum var det i 2017 8 196 sysselsatte innen tjenesteyting i Nordland. Den bransjen som sysselsetter flest innenfor næringslivstjenester i Nordland er tjenester tilknyttet eiendomsdrift, med om lag 1 900 sysselsatte. Andre store grupper er juridisk og regnskapsmessig

tjenesteyting, arkitekter og tekniske konsulenter, samt omsetning og drift av fast eiendom. Færrest sysselsatte finner vi blant reklamevirksomhet og markedsundersøkelser, med 105 sysselsatte i 2017.

Leverandørindustrien til petroleum

I Nordland omsatte leverandørindustrien til petroleumsnæringen for 992 millioner kroner i 2017. Dette var et fall på 10 prosent sammenlignet med 2016. Nordland sto i 2017 for 27 prosent av omsetningen i landsdelen, mot Finnmarks 60 prosent og Troms sine 13 prosent. Fra 2010 til 2017 falt omsetningen i Nordland med 57 prosent. Leverandørene i Finnmark passerte for første gang 2 milliarder kroner i omsetning i 2017, mens Nordland for første gang falt under 1 milliard kroner.

Bodø-regionen hadde den største andelen av leveransene fra Nordland med over 350 millioner kroner i 2017. Her finner man sentrale leverandørbedrifter som kabelprodusenten Nexans avd. Rognan og brannørprodusenten Rapp Bomek. Den nest største regionen var Sandnessjøen, hvor mye av leveransene var knyttet til forsyningsbasene og Aker Solutions.

Totalt var det i Nord-Norge knyttet 1 526 årsverk til leveransene til petroleumsnæringen, hvorav 433 var i Nordland. I gjennomsnitt omsetter altså et årsverk i næringen for 2,29 millioner kroner. 10 prosent av årsverkene i fylket som jobbet med petroleumsløyper i 2017 var ufaglærte.

55 prosent hadde videregående utdanning, mens 35 prosent hadde høyere utdanning.

40 prosent av de 433 årsverkene i Nordland jobber innenfor kategorien støtte- og servicetjenester. Denne kategorien omfatter selskaper innen test og inspeksjon, basetjenester, logistikk og transport, miljø og avfall, bemanning, konsulenter og utstyrsleverandører.

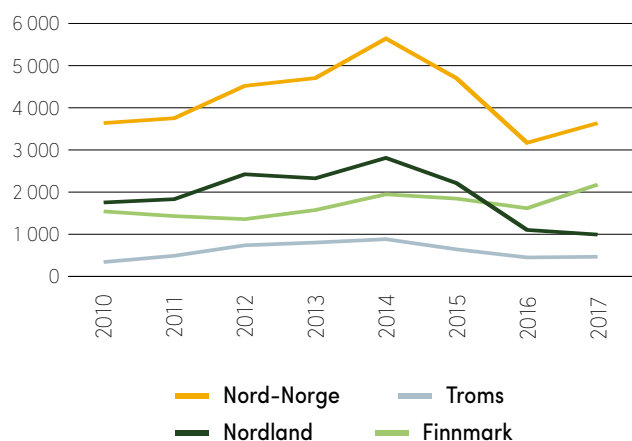
Leverandørindustrien i Nordland ventet en vekst i omsetningen i 2018 på 20,8 prosent sammenlignet med 2017. Klargjøring for drift på Aasta Hansteen-plattformen har blant annet gitt ringvirkninger på Helgeland.

Utsiktene for 2019

Det er en generell optimisme for fremtiden blant selskapene i Nordland som leverer til petroleumsnæringen. Av selskapene i Nordland forventer mer enn halvparten at 2019 vil gi høyere omsetning fra petroleumrelaterte leveranser enn 2018. Kun 5 prosent forventer en lavere omsetning. Både driftsstart for Aasta Hansteen og beslutningen om Johan Castberg-utbyggingen skaper sammen med voksende oljeinvesteringer ny optimisme for næringen i Nordland.

figur 7.9

Omsetning innenfor leverandørindustrien til petroleum i Nord-Norge 2010–2017 (Leverert)



Omsetningen i Nord-Norges leverandørindustri til petroleumsnæringen falt med 2,5 milliarder kroner fra oljekrisen inntraff i 2014 frem til 2016. I 2017 hadde næringen i landsdelen en økning igjen på over en halv milliard, og en omsetning på 3,6 milliarder. Dette er på samme nivå som omsetningen i 2010.

2017 ble det første året leverandørindustrien i Finnmark hadde bransjespesifikke leveranser til petroleumsnæringen for mer enn 2 milliarder kroner. Dette ble også første året siden kartleggingen startet at Nordland hadde leveranser for mindre enn 1 milliard kroner. I 2010 hadde Nordland en omsetning som var 200 millioner høyere enn i Finnmark, mens Finnmark i 2017 hadde en omsetning som var 1,2 milliarder høyere enn i Nordland. Snøhvit-feltet, Melkøya og Goliat har vært avgjørende for utviklingen i Finnmark. Med en økning i næringen generelt, og med Aasta Hansteen nå i drift, er det ventet at også den petroleumrelaterte omsetningen i Nordland vil ta seg opp i årene fremover.

Landbruk

Produksjonen i jordbruksnæringen er i stor grad knyttet til melk og kjøtt. Den største jordbruksregionen i Nordland i 2017 var Helgeland som sto for 58 prosent av andelen melkedyr, annet storfe, geit, svin og sau. Til sammenligning hadde Salten 17 prosent, Vesterålen 13 prosent, Lofoten 8 prosent og Ofoten 4 prosent. Utviklingen i leveranser av melk har vært forholdsvis stabil de siste årene, til tross for færre produsenter av melk. Leveranser til slakteri har hatt en jevn økning siden 2011, og skyldes i hovedsak økt produksjon av kjøtt fra gris, samtidig som flere jordbrukere inngår samdrift. Det betyr færre jordbruksbedrifter, men større produksjon per bedrift.

I 2017 hadde Nordland et produktivt skogsareal på om lag 4,5 millioner dekar. Det var registrert 213 virksomheter innen skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk, det var 12 flere sammenlignet med året før. De fleste av disse var svært små, og med begrenset produksjon. Det ble tatt ut tømmer i hele Nord-Norge, men Nordland var det desidert største skogbruksfylket målt i avvirkningsmengde, med totalt 188 189 m³ avvirket skog i 2017.

I likhet med jordbruket var det Helgeland som hadde den største skogbruksaktiviteten, med om lag 80 prosent av totalt avvirket mengde. Tilsvarende tall for Salten, Vesterålen og Ofoten var 13, 4 og 3 prosent. De aller fleste omsatte tømret sitt gjennom samvirket Allskog. I 2017 tok Allskog ut over 178 000 m³ avvirket tømmer i Nordland fylke. I overkant av 148 000 m³

ble hentet ut fra Helgeland, det tilsvarer 86 prosent. Mesteparten av trevirket kommer fra kommunene Grane, Hattfjelldal og Vefsn.

Utsiktene for 2019

For leveranser av melk til meieri er det ventet stabil utvikling i 2019. Kumelk-produksjonen er regulert gjennom melkekvotesystem, og utviklingen med at det blir færre produsenter, men med større kvoter, kommer til å fortsette i 2019. Saueproduksjonen har vært stabil i mange år, og det ventes en flat utvikling også i 2019. Det norske markedet for lammekjøtt er svært stabilt, med høy selvforsyningsgrad. Gjennom produktutvikling og merkevarebygging kan imidlertid markedet økes. Utviklingen innenfor svinekjøttproduksjon er mer usikker da det allerede er overproduksjon nasjonalt. Det ventes stabil produksjon av storfe.

At det ikke finnes et industrielt sagbruk i landsdelen, kombinert med utfordringer knyttet til eiendomsstruktur, infrastruktur og logistikk gjør det utfordrende å hente ut potensialet i skogen i Nordland. Vern av skogsområder en stor utfordring for næringen selv, men også for byggevarerindustrien og den kraftforedlende industrien som bruker trevirke som innsatsfaktorer. Det ventes ingen vekst i skogbruksaktiviteten i Nordland for 2019.

Kraftforedlende industri

Den kraftforedlende industrien har vært viktig i Nordland i mange tiår, og vil fortsatt være svært viktig for den videre utviklingen av fylket. Det industrielle tyngdepunktet ligger på Helgeland hvor man i Mo i Rana finner virksomheter som Celsa Armeringsstål, ferrosilisiumprodusenten Elkem Rana, manganprodusenten Ferroglobe Mangan Norge og SMA Mineral som produserer brent kalk og dolomitt, mens aluminiumsprodusenten Alcoa har både smelteverk og andoefabrikk i Mosjøen. I Glomfjord Industripark har Yara kunstgjødselabrikk. Silisiumprodusenten Elkem Salten har fabrikk i Sørfold, og i Kjøpsvik finner man Norcem, verdens nordligste sementfabrikk.

Virksomhetene kjennetegnes av høy kompetanse, som sammen med bruk av ny teknologi og fornybar energi bidrar til at sektoren er konkurransedyktig internasjonalt. Selv om eierskapet til disse selskapene i stor grad er i utlandet, ser vi at verdiene som legges igjen lokalt er betydelige. Industrien bidrar til blant annet sysselsetting og skatteinntekter, men også til store ringvirkninger for leverandørindustrien. Mange tjenesteytere etablerer seg nært de store industribedriftene, som de også har betydelige leveranser av varer og tjenester til.

Et eksempel er i Mo i Rana hvor rundt 100 bedrifter er lokalisert i industriparken.

Eksportinntektene fra metall- og prosessindustrien har økt noe fra 2016–2018. Mens inntektene var på 11,2 milliarder kroner i 2016, var de på 12,6 milliarder i 2018. Andelen metall- og prosessindustrien utgjør av de totale eksportinntektene har videre økt i beskjeden i grad i samme periode; fra 44,6 prosent i 2016 til 46,4 prosent i 2018, der de øvrige eksportinntektene i stor grad kommer fra sjømat.

Utsiktene for 2019

Den kraftforedlende industrien har stort sett vært kjennetegnet av stabile produksjonsvolum de siste årene. Dette henger sammen med at det ofte er kostnadsbesparende å ha full utnyttelse av kapasiteten på anleggene. Vi ser eksempler på at investeringer i effektivisering og økt utnyttelse av kapasiteten vil gi noe vekst i produksjonen i 2019. Flere av anleggene har igangsatt, eller skal igangsette betydelige investeringer for å redusere sine utslipp. Dette gir også ringvirkninger i leverandørindustrien.

Fornybar energi

God og sikker tilgang på fornybar energi har vært en avgjørende faktor for samfunns- og industriutviklingen i Nordland. Fylket har i lang tid vært en av landets aller største produsenter av vannkraft. I 2019 vil det bare være ett fylke som har høyere vannkraftproduksjon enn Nordland; storfylket Vestlandet. Over 1 250 personer i Nordland jobber innen produksjon og distribusjon av elektrisitet.

I dag brukes en tredjedel av vannkraften i fylket til alminnelig bruk. Kort fortalt er dette strøm som innbyggerne bruker til daglig. En tredjedel brukes videre av kraftforedlende industri, mens resten går til eksport. Det må jobbes for å få til økt lokal videreføring og økt industriell utnyttelse av den fornybare energien som i dag går til eksport. Elektrifisering og reduserte utslipp er en viktig del av det grønne skiftet, og vi må se på hvordan vi kan øke utnyttelsen og verdiskapingen basert på de fornybare ressursene.

Nordkraft har tatt initiativ til et samarbeid innenfor fornybar energi, som omfatter en rekke kraftselskap og FoU-miljø. Medlemsmassen omfatter hele Nord-Norge, og skal jobbe for at næringen skal bli mer lønnsom og framtidsrettet gjennom teknologisk utvikling. Digitalisering av nettet er noe av det nettverket tar sikte på å jobbe med.

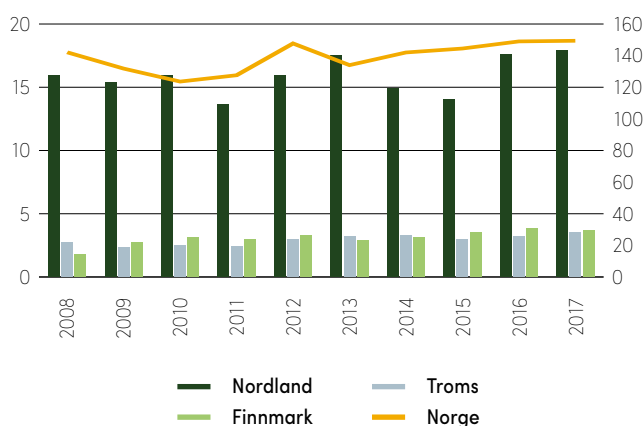
Det store overskuddet av fornybar energi er også et konkurransefortrinn. Det må jobbes med å få på plass større industrietableringer som er kraftkrevende. Dette bør man også se i sammenheng med de viktige mineralforekomstene som finnes i fylket. Økt bruk av fornybar energi innad i fylket kan også bety etableringer innenfor nye næringer som eksempelvis datasentre.

Utsiktene for 2019

Utviklingen vil i stor grad avhenge av vanntilslig da energi-produksjonen i Nordland i all hovedsak baserer seg på vannkraft. Kapasiteten i vannkraftproduksjonen er ventet å holde seg tilnærmet stabil. Samtidig investeres det i vindkraft, og dette er ventet å øke den totale produksjonskapasiteten noe blant annet som følge av realisering av vindmølleprosjektet på Ånstadheia i Sortland. Mot slutten av 2019 er det også ventet at Sørfjord vindkraftverk i Tysfjord skal settes i drift. Samlet er det ventet at disse to vindmølleparkene vil ha en produksjon på 475 GWh.

figur 7.10

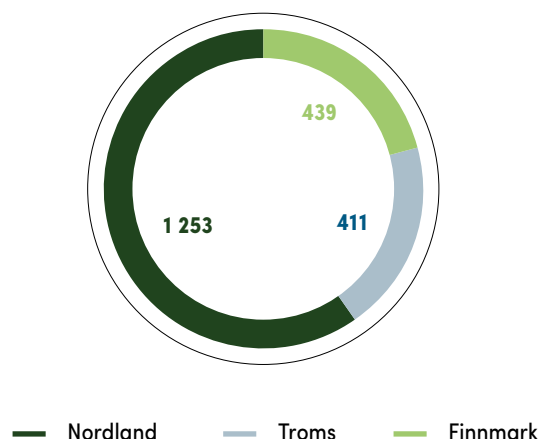
Produksjon av elektrisk kraft, TWh i Nordland, Troms, Finnmark og Norge for 2008–2017.



Nordland produserer betydelig mer kraft enn Troms og Finnmark. I perioden 2008–2017 produserte kraftselskapene i Nordland 158,5 TWh, og produksjonen var aller høyest i 2017 med 17,9 TWh. Tilsvarende var krafproduksjonen på landsbasis i samme periode på 1 392 TWh, mens den endte på 149,4 TWh i 2017.

figur 7.11

Sysselsatte innenfor produksjon og distribusjon av elektrisitet i 2017 (SSB).



Av de nordnorske fylkene er det Nordland som sysselsetter flest innen produksjon og distribusjon av elektrisitet. I 2017 var det 1 253 sysselsatte i Nordland innen denne sektoren, sammenlignet med 411 i Troms og 439 i Finnmark.

Reiseliv

Det har de senere årene vært en betydelig vekst i produksjonsverdi for reiselivsnæringen. I perioden 2008–2017 har Nordland hatt en økning på 370 211 gjestedøgn for overnattingsbedriftene, det tilsvarer en økning på 26 prosent. Utviklingen har vært 7 prosent høyere enn for Norge som helhet.

Den største økningen for antall årlige gjestedøgn ser vi i vinterhalvåret (oktober–april) hvor det har vært en økning på 45 prosent fra vintersesongen 08/09 til 16/17. Det kan ha sammenheng med at nordlysturisme stadig gjør at Nordland får flere tilreisende fra hele verden, spesielt fra Asia. For sommer (mai–september) har økningen vært på 18 prosent. Samtidig som flere utenlandske turister reiser til Nordland, blir det stadig mer populært for nordmenn å feriere i eget land.

Antall sysselsatte innen reiseliv i Nordland i 2017 var 3 845 personer. Av disse jobbet 1 655 personer med overnattingsvirksomhet, mens 2 190 jobbet innen serveringsvirksomhet. Av

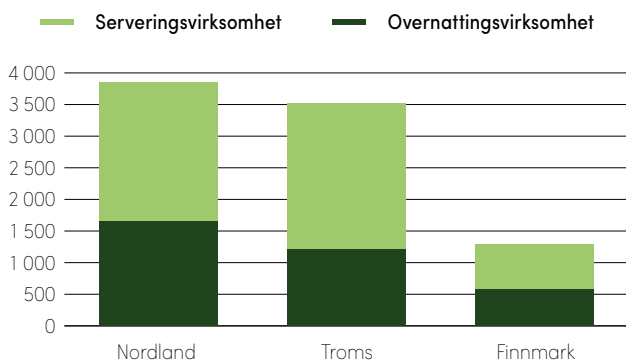
sysselsettingen i Nord-Norge finner man omtrent halvparten i Nordland. Aktiviteter av ulike typer er i sterk vekst, og bruken av naturen har tiltatt kraftig.

Utsiktene for 2019

Etter mange år med sammenhengende vekst er det mye som tyder på at utviklingen innen reiseliv i Nordland er i ferd med å bremse. Selv om volumet målt i antall besøkende er ventet å være stabilt, ser man samtidig at en profesjonalisering i næringen gir økt omsetning per besøkende. Det er ventet en betydelig kapasitetsøkning som følge av bygging av nye hoteller, men at denne veksten vil komme etter 2019. Dette vil på sikt kunne gi nye vekstmuligheter da det i perioder er svært høy kapasitetsutnyttelse, og da særlig for hotellene, i enkelte byer og regioner.

figur 7.12

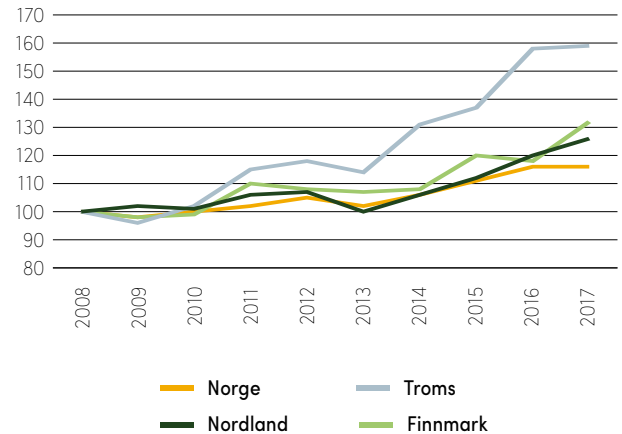
Sysselsatte innen reiseliv (overnatting og servering) for Nordland, Troms og Finnmark, 2017 (SSB).



Av de tre fylkene i Nord-Norge har Nordland flest sysselsatte innen reiseliv med en andel på 48 prosent. Dette tilsvarer 3 845 sysselsatte. Nordland er tett etterfulgt av Troms med 3 522 sysselsatte. Finnmark har lavest andel med 17 % som tilsvarer 1 285 sysselsatte.

figur 7.13

Utvikling i årlige gjestedøgn ved overnattingssteder i perioden 2008–2017. Indeks der 2008 = 100



I perioden 2008–2017 har alle fylkene i Nord-Norge hatt en høyere prosentvis utvikling i antall årlige gjestedøgn enn Norge som helhet. Troms har hatt høyest prosentvis utvikling med 59 prosent, etterfulgt av Finnmark med 32 prosent og Nordland med 26 prosent. Norge som helhet har hatt en økning på 16 prosent.

BOBLE ELLER BOBLER? UTSIKTENE FOR NORDLAND I 2019

Nordlandsøkonomien har lagt bak seg nok et godt år. Veksten har vært drevet av ekspansiv finanspolitikk, svak kronkurs, lav lønnsvekst og lave renter. Vi venter at veksten også vil fortsette i 2019, men med noe lavere takt enn vi har sett i 2018. Alt i alt har vi tro på at 2019 blir et godt år for næringslivet og innbyggerne i Nordland.

Fortsatt vekst i konsum

Næringslivet viser fortsatt optimisme, og kontaktene i det regionale nettverket til Norges Bank peker på forventninger om produksjonsvekst inn i 2019. Det betyr at vi forventer en omsetningsvekst på 2,8 prosent. Vårt anslag er at denne veksten vil fortsette gjennom året, men vil være noe svakere enn det vi har sett de siste årene. Samtidig venter vi god lønnsvekst. Dette kombinert med fortsatt lav arbeidsledighet gir utsikter til økt konsum. På den andre siden vil nok rentehevninger og prisvekst bidra til å dempe konsumet.

Hodejakt og hodebry

Arbeidsledigheten er nå så lav at det vil være utfordrende å få flere i jobb. Samtidig er arbeidsinnvandringen lav. Dette vil gjøre det mer utfordrende for vekstbedriftene å rekruttere den arbeidskraften de trenger. Næringslivet må i større grad konkurrere nasjonalt om arbeidskraften, og for å tiltrekke seg rett kompetanse må lønnsnivået i Nordland opp til nasjonalt nivå. Det er ikke bare konkurransen om arbeidskraften som næringslivet merker, –nasjonale og internasjonale leverandører ser oftere til nord etter oppdrag, og Nordlandsbedriftene må ta nødvendige grep for å kunne hevde seg i konkurransen.

Vil myndighetene trykke på gasspedalen?

Nordlandsøkonomien er i stor grad basert på produksjon basert på naturressurser, og fremtidig vekst vil derfor avhenge av en aksept fra nasjonale og lokale myndigheter. Næringslivet i fylket har de siste årene vist at de tar sitt miljø- og bærekraftsansvar på alvor. Dette har blant annet gitt positivt utslag for havbruksnæringen, som har fått aksept for vekst.

Det skal fortsatt investeres mye

Investeringer som gjennomføres av privat og offentlig næringsliv er en viktig drivkraft for den økonomiske utviklingen. For 2019 venter vi at det private næringslivet opprettholder sitt høye investeringsnivå. Samtidig kan offentlige investeringer falle noe, men da fra et høyt nivå. Heisekraner kommer til å være et vanlig syn både i bybildet, men også i våre sterke industriregioner. Det er ikke bare bygg og infrastruktur det skal investeres i. Vi ser at næringslivet har økt fokus på digitalisering, automatisering og robotisering. Dette vil legge til rette for økt bearbeiding, videreforedling og verdiskaping. Vi etterlyser imidlertid en digital investeringsstrategi der fiber står i sentrum.

La det svinge

Kronekursen har stor betydning for alle bedrifter som importerer eller eksporterer. Mot slutten av 2018 så vi en svekkelse av kronkursen, men vi venter at den vil styrke seg noe gjennom 2019. Her vil renteøkninger påvirke, men også utviklingen i oljeprisen. Usikkerheten rundt den økonomiske veksten internasjonalt har samtidig økt. Det skyldes særlig opptrappingen av handelskonflikter. Usikkerhet i verdensøkonomien vil raskt kunne gi utslag i den eksportorienterte delen av næringslivet. Det tar sjelden mange dager fra en viktig hendelse i verdensmarkedet gir utslag i produksjonstallene i Nordland. Det eksportrettede næringslivet har blitt mer robust, og produktiviteten er høy. Dette gjør oss mindre utsatt for kortsiktige svingninger i etterspørselen. Indeks Nordland ser frem til et godt 2019, verdt å feire med bobler.

INDEKS NORDLAND

Nummer 16 – Årgang 2019

En rapport om utviklingen gjennom 2018 og utsiktene for 2019

Indeks Nordland

Indeks Nordland er et partnerskap mellom Nordland fylkeskommune, DNB, Innovasjon Norge – Nordland, NHO Nordland, Kunnskapsparken Bodø og NAV Nordland.

Rapporten kan du lese og laste ned på kpb.no eller på indeksnordland.no. Her finner du også tidligere utgaver.

Har du spørsmål om Indeks Nordland, kontakt Erlend Bullvåg på e-post: erlend.bullvag@nord.no.

Forfattere

Erlend Bullvåg, Handelshøgskolen Nord universitet
Carl Erik Nyvold, Kunnskapsparken Bodø
Sunniva Greger, Kunnskapsparken Bodø
Kristian Rydland Antonsen, Kunnskapsparken Bodø
Rune Finsveen, Kunnskapsparken Bodø
Silje Lovise Tjønnå, Kunnskapsparken Bodø
Sissel Ovesen, Kunnskapsparken Bodø

Prosjektledelse

Kunnskapsparken Bodø AS

Design

by north

Trykk

Forretningstrykk AS

ISBN 978-82-81-51061-6

Partnerskap Indeks Nordland

Innovasjon Norge
tlf: 75 54 20 00
www.innovasjon norge.no

NHO Nordland
tlf: 75 40 25 00
www.nho.no

Nav Nordland
tlf: 55 55 33 33
www.nav.no

Kunnskapsparken Bodø AS
tlf: 922 92 725
www.kpb.no

Nordland fylkeskommune
tlf: 75 65 00 00
www.nfk.no

DNB ASA
tlf: 03 000
www.dnb.no